

PROCEEDINGS BOOK
February 4-6, 2016, Dubai, UAE

Published Date: 01.07.2016

IETC

INTERNATIONAL EDUCATIONAL TECHNOLOGY CONFERENCE

INTERNATIONAL TEACHER EDUCATION CONFERENCE

INTERNATIONAL DISTANCE EDUCATION CONFERENCE

**INTERNATIONAL TRENDS AND ISSUES
IN COMMUNICATION & MEDIA CONFERENCE**

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

Dear Guests...

Welcome to IETC, ITEC, ITICAM & IDEC-2016.

These conferences are international educational activities for academics, teachers and educators. These conferences are now well-known international events and the number of paper submissions and attendees increase every year. They promote the development and dissemination of theoretical knowledge, conceptual research, and professional knowledge through conferences activities, the conference proceedings books and TOJET, TOJNED, TOJCAM & TOJDEL. Their focus is to create and disseminate knowledge about new developments in their field. This year, IETC, ITEC, ITICAM & IDEC received almost 500 applications. The conference academic advisory board accepted 120 applications.

Without the authors and participants, IETC, ITEC, ITICAM & IDEC-2016 would, of course, have been impossible. We would like to sincerely thank all of you for coming, presenting, and joining in the academic activities. We would also like to thank all of those who contributed to the reviewing process of IETC, ITEC, ITICAM & IDEC conference papers, which will be also published in TOJET, TOJNED, TOJCAM & TOJDEL.

And finally, we would like to thank Sakarya University organizing team and TOJET, TOJNED, TOJCAM & TOJDEL for successfully organizing and hosting IETC, ITEC, ITICAM & IDEC in Dubai, UAE.

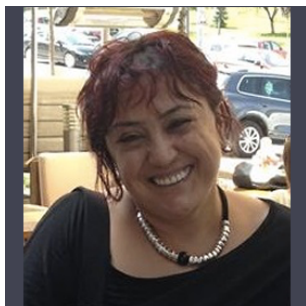
We have lots of participants from 25 different countries. Should you have any enquiries regarding IETC, ITEC, ITICAM & IDEC-2016 conferences, please do not hesitate to contact with us for any additional information you may require.

Finally, we would like to wish you all a pleasant stay in Dubai, UAE and safe return back your home. We hope that IETC, ITEC, ITICAM & IDEC-2016 will be meetings you will pleasantly remember. I hope we will meet again at IETC, ITEC, ITICAM & IDEC-2017 at Harvard University, USA.

Thank you...

Prof. Dr. Aytekin ISMAN
General Coordinator & Founder of IETC, ITEC, ITICAM & IDEC
Editor in Chief of TOJET, TOJNED, TOJCAM & TOJDEL
February, 04 2016

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Keynotes

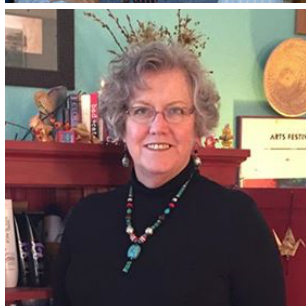
Why Scientific Communication is Important in Digital World?

Prof. Dr. Buket AKKOYUNLU
Hacettepe University, Turkey

A Strategy to Train Spatial Ability

Prof. Dr. Hellmuth STACHEL
Vienna University of Technology, Austria

The 5 Cs of Online Learner Engagement

Prof. Dr. J. Ana DONALDSON
AECT Former President, United States

U. S. Higher Education: Connecting Equity and Quality

Prof. Dr. Elaine P. MAIMON
Governor State University, United States

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

IETC 2016 Organizing Committee

Honorary

- ❖ Prof. Dr. Elaine P. MIAMON, Governor State University, USA
- ❖ Prof. Dr. Key A. PERSICHITTE, Elected AECT President, USA
- ❖ Prof. Dr. Muzaffer ELMAS, Sakarya University, Turkey
- ❖ Prof. Dr. Sabine SEIDLER, Technische Universität Wien, Austria

General Coordinator

- ❖ Prof. Dr. Aytekin İŞMAN, Sakarya University, Turkey
- ❖ Prof. Dr. Deborah E. BORDELON, Governors State University, USA
- ❖ Prof. Dr. J. Ana DONALDSON, AECT Former President, USA

Coordinators

- ❖ Prof. Dr. Buket AKKOYUNLU, Hacettepe University, Turkey
- ❖ Prof. Dr. Carlos De Sousa REIS, Coimbra University, Portugal
- ❖ Prof. Dr. Colleen SEXTON, Governors State University, USA
- ❖ Prof. Dr. Hellmuth STACHEL, Vienna University of Technology, Austria
- ❖ Prof. Dr. J. Michael SPECTOR, University of North Texas, USA
- ❖ Prof. Dr. Jerry WILLIS , Manhattanville College, USA
- ❖ Prof. Dr. Paolo Di Sia, University of Verona, Italy
- ❖ Prof. Dr. Teresa FRANKLIN, Ohio University, USA
- ❖ Assoc. Prof. Dr. Adile Aşkim Kurt, Anadolu University, Turkey
- ❖ Assist. Prof. Dr. Fahme DABAJ, Eastern Mediterranean University, TRNC
- ❖ Assist. Prof. Dr. Shu-Hsiang (Ava) Chen, Chulalongkorn University, Taiwan

Associate Coordinators

- ❖ Assist. Prof. Dr. İrfan ŞİMŞEK, Istanbul University, Turkey
- ❖ Assist. Prof. Dr. Tolgay KARANFİLLER, Cyprus International University, TRNC

Conference Secretary

- ❖ Muhammet Ali KOLSAN, Sakarya University, Turkey

IETC 2016 Editorial Board

Prof. Dr. Antoinette J. MUNTJEWERFF
University of Amsterdam Netherlands
Prof. Dr. Arif ALTUN Hacettepe
University Turkey
Prof. Dr. Arvind SINGHAL University of
Texas United States
Prof. Dr. Asaf VAROL Firat University
Turkey
Prof. Dr. Aytekin İŞMAN Sakarya
University Turkey
Prof. Dr. Brent G. WILSON University
of Colorado at Denver United States
Prof. Dr. Buket AKKOYUNLU
Hacettepe University Turkey
Prof. Dr. Carmencita L. Castolo Open
University System of the Polytechnic
University of the Philippines Phillipines
Prof. Dr. Cengiz Hakan AYDIN
Anadolu University Turkey
Prof. Dr. Chih-Kai CHANG National
University of Taiwan Taiwan
Prof. Dr. Chin-Min HSIUNG National
Pingtung University Taiwan
Prof. Dr. Colin LATCHEM Open
Learning Consultant Australia
Prof. Dr. D.P. MISHRA Indian Institute
of Technology Kanpur India
Prof. Dr. Don M. FLOURNOY Ohio
University United States
Prof. Dr. Eralp ALTUN Ege University
Turkey
Prof. Dr. Feng-Chiao CHUNG National
Pingtung University Taiwan
Prof. Dr. Ferhan ODABAŞI Anadolu
University Turkey
Prof. Dr. Finland CHENG National
Pingtung University Taiwan
Prof. Dr. Francine Shuchat SHAW New
York University United States
Prof. Dr. Frank S.C. TSENG National
Kaohsiung First University of Science
and Technology Taiwan
Prof. Dr. Gianni Viardo
VERCELLI University of Genova Italy

Prof. Dr. Gilbert Mbotho MASITSA
University of The Free State South
Africa
Prof. Dr. Gregory ALEXANDER
University of The Free State South
Africa
Prof. Dr. Gwo-Dong CHEN National
Central University Chung-Li Taiwan
Prof. Dr. Gwo-Jen HWANG National
Taiwan University of Science and
Technology Taiwan
Prof. Dr. Hafize KESER Ankara
University Turkey
Prof. Dr. Halil İbrahim YALIN Eastern
Mediterranean University Turkey
Prof. Dr. Han XIBIN Tsinghua
University China
Prof. Dr. Hao-Chiang LIN National
University of Tainan Taiwan
Prof. Dr. Heli RUOKAMO University of
Lapland Finland
Prof. Dr. Henry H.H. CHEN National
Pingtung University TAIWAN
Prof. Dr. Hülya ÇALIŞKAN Istanbul
University Turkey
Prof. Dr. Ing. Giovanni ADORNI
University of Lapland Finland
Prof. Dr. J. Ana DONALDSON AECT
Former President United States
Prof. Dr. J. Michael SPECTOR
University of North Texas United
States
Prof. Dr. Jerry WILLIS Manhattanville
College United States
Prof. Dr. Jie-Chi YANG National
Central University Taiwan
Prof. Dr. Jie-Chi YANG National
Central University Taiwan
Prof. Dr. José Gijón Puerta Faculty of
Education, Granada University, Spain;
Spain
Prof. Dr. Karel RYDL Pardubice
University Czech Republic

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

- Prof. Dr. Kay A. PERSICHTTE Elected
AECT President United States
- Prof. Dr. Kiyoshi NAKABAYASHI
Chiba Institute of Technology Japan
- Prof. Dr. Kumiko AOKI The Open
University of Japan Japan
- Prof. Dr. Kuo-En CHANG National
Taiwan Normal University Taiwan
- Prof. Dr. Kuo-Hung TSENG Meiho
Institute of Technology Taiwan
- Prof. Dr. Kuo-Robert LAI Yuan-Ze
University Taiwan
- Prof. Dr. Liu MEIFENG Beijing Normal
University China
- Prof. Dr. Marina Stock MCISAAC
Arizona State University United States
- Prof. Dr. Mei-Mei CHANG National
Pingtung University Taiwan
- Prof. Dr. Min JOU National Taiwan
Normal University Taiwan
- Prof. Dr. Ming-Puu CHEN National
Taiwan Normal University Taiwan
- Prof. Dr. Mingchang WU National
Yunlin University of Science and
Technology Taiwan
- Prof. Dr. Mohamed El Homrani Faculty
of Education, Granada University,
Spain Afghanistan
- Prof. Dr. Mustafa S. DUNDAR Sakarya
University Turkey
- Prof. Dr. Nabi Bux JUMANI
International Islamic University
Pakistan
- Prof. Dr. Nian-Shing CHEN National
Sun Yat-Sen University Taiwan
- Prof. Dr. Paolo Di Sia University of
Verona Italy
- Prof. Dr. Petek AŞKAR Turkey
- Prof. Dr. Pi-Hsia HUNG National
University of Tainan Taiwan
- Prof. Dr. Prof. Dr. Manuel Fernández
Cruz Faculty of Education, Granada
University, Spain Spain
- Prof. Dr. Ramazan ABACI Istanbul
Ticaret University Turkey
- Prof. Dr. Rana Varol Ege University
Turkey
- Prof. Dr. Roger HARTLEY University
of Leeds United Kingdom
- Prof. Dr. Rozhan M. IDRUS University
Sains Malaysia Malaysia
- Prof. Dr. S. Sadi SEFEROĞ LU
Hacettepe University Turkey
- Prof. Dr. Saedah SIRAJ University of
Malaya Malaysia
- Prof. Dr. Servet BAYRAM Yeditepe
University Turkey
- Prof. Dr. Shan-Ju Lin CHANG National
Taiwan University Taiwan
- Prof. Dr. Sharon SMALDINO Northern
Illinois University United States
- Prof. Dr. ShenQuan YU Beijing Normal
University China
- Prof. Dr. Shi-Jer LOU National
Pingtung University Taiwan
- Prof. Dr. Shu-Hsuan CHANG National
Changhua University of Education
Taiwan
- Prof. Dr. Shu-Sheng LIAW China
Medical University Taiwan
- Prof. Dr. Stefan AUFENANGER
University of Mainz Germany
- Prof. Dr. Stephen HARMON Georgia
State University United States
- Prof. Dr. Stephen J. H. YANG
National Central University Taiwan
- Prof. Dr. Steve HARMON Georgia
State University United States
- Prof. Dr. Sun FUWAN China Central
Radio and TV University China
- Prof. Dr. Sunny S.J. LIN National
Chiao Tung University Taiwan
- Prof. Dr. Teresa FRANKLIN Ohio
University United States
- Prof. Dr. Terry ANDERSON Athabasca
University Canada
- Prof. Dr. Toh Seong CHONG
University of Sains Malaysia Malaysia
- Prof. Dr. Toshio OKAMOTO University
of Electro-Communications Japan

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

- Prof. Dr. Tzu-Chien LIU National
Central University Taiwan
- Prof. Dr. Xibin HAN Tsinghua
University China
- Prof. Dr. Yavuz AKPINAR Boğaziçi
University Turkey
- Prof. Dr. Yen-Hsyang CHU National
Central University Taiwan
- Prof. Dr. Yuan-Chen LIU National
Taipei University of Education Taiwan
- Prof. Dr. Yuan-Kuang GUU National
Pingtung University Taiwan
- Prof. Dr. Zhao XINGLONG Beijing
Normal University China
- Assoc. Prof. Dr. A. Aşkim KURT
Anadolu University Turkey
- Assoc. Prof. Dr. Abdullah KUZU
Anadolu University Turkey
- Assoc. Prof. Dr. Ahmet ESKİCUMALI
Sakarya University Turkey
- Assoc. Prof. Dr. Anthony Y. H. LIAO
Asia University Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Betül ÖZKAN
University of Arizona United States
- Assoc. Prof. Dr. Chen-Chung LIU
National Central University Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Chen-Huei LIAO
National Taichung University Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Cheng-Huang YEN
National Open University Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Ching Hui Alice CHEN
Ming Chuan University Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Ching-
Fan CHEN Tamkang University
Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Chiung-Sui CHANG
Tamkang University Taiwan
- Assoc. Prof. Dr.
Danguole RUTKAUSKIENE Kauno
Technology University Lithuania
- Assoc. Prof. Dr. David Tawei KU
Tamkang University Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Eric MENG National
Pingtung University Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Erkan
TEKİNARSLAN Bolu Abant İzzet
Baysal University Turkey
- Assoc. Prof. Dr. Ezendu ARIWA
London Metropolitan University Turkey
- Assoc. Prof. Dr. Feza ORHAN Yıldız
Technical University Turkey
- Assoc. Prof. Dr. Hakan TÜZÜN
Hacettepe University Turkey
- Assoc. Prof. Dr. Hsin-Chih LIN
National University of Tainan Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Huey-Ching JIH
National Hsinchu University of
Education Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Hüseyin YARATAN
Cyprus International University Turkish
Republic of Northern Cyprus
- Assoc. Prof. Dr. I-Wen HUANG
National University of Tainan Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Ian SANDERS
University of the Witwatersrand South
Africa
- Assoc. Prof. Dr. Iman OSTA Lebanese
American University Lebanon
- Assoc. Prof. Dr. Işıl KABAKÇI Anadolu
University Turkey
- Assoc. Prof. Dr. Ismail IPEK Fatih
University Turkey
- Assoc. Prof. Dr. Ismail ŞAHİN Selçuk
University Turkey
- Assoc. Prof. Dr. John I-Tsun CHIANG
National Changhua University of
Education Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Ju-Ling SHIH National
University of Tainan Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Koong LIN National
University of Tainan Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Kuo-Chang TING
Ming-hsin University of Science and
Technology Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Kuo-Liang OU
National Hsinchu University of
Education Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Larysa M. MYTSYK
Gogol State University Ukraine

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

- Assoc. Prof. Dr. Li YAWAN The Open
University of China China
- Assoc. Prof. Dr. Li-An HO Tamkang
University Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Mike JOY University
of Warwick United Kingdom
- Assoc. Prof. Dr. Ming-Charng JENG
National Pingtung University Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Murat ATAİZİ Anadolu
University Turkey
- Assoc. Prof. Dr. Norazah Mohd SUKI
University Malaysia Sabah Malaysia
- Assoc. Prof. Dr. Partow IZADI
University of Lapland Finland
- Assoc. Prof. Dr. Ping-Kuen CHEN
National Defense University Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Pramela KRISH
University Kebangsaan Malaysia
Malaysia
- Assoc. Prof. Dr. Razvan-
Lucian ANDRONIC Spiru Haret
University Romania
- Assoc. Prof. Dr. Selma KOÇ
VONDERWELL Cleveland Sta.
University United States
- Assoc. Prof. Dr. Tulen SANER
Neareast University Turkish Republic
of Northern Cyprus
- Assoc. Prof. Dr. Tzu-Hua WANG
National Hsinchu University of
Education Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Wellington
Didibhuku THWALA University of
Johannesburg South Africa
- Assoc. Prof. Dr. Wu-Yuin HWANG
National Central University Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Ya-Ling WU National
Pingtung University Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Zhi-Feng LIU
National Central University Taiwan
- Assist. Prof. Dr. Andreja
Istenic STARCIC University of
Primorska Slovenia
- Assist. Prof. Dr. Anita G. WELCH
North Dakota State University United
States
- Assist. Prof. Dr. Antonis LIONARAKIS
Hellenic Open University Greece
- Assist. Prof. Dr. Chiaki IWASAKI
Kansai University Japan
- Assist. Prof. Dr. Chiu-Pin LIN
National Hsinchu University of
Education Taiwan
- Assist. Prof. Dr. Chun-Ping WU
Tamkang University Taiwan
- Assist. Prof. Dr. Chun-Yi SHEN
Tamkang University Taiwan
- Assist. Prof. Dr. Chung-Yuan HSU
National Pingtung University Taiwan
- Assist. Prof. Dr. Elif Süyük Makaklı ışık
university Turkey
- Assist. Prof. Dr. Fahme DABAJ EMU
Turkey
- Assist. Prof. Dr. Guan-Ze LIAO
National Hsinchu University of
Education Taiwan
- Assist. Prof. Dr. Hsiang CHIN-HSIAO
Shih-Chien University Taiwan
- Assist. Prof. Dr. Hsieh PEI-HSUAN
National Cheng Kung University
Taiwan
- Assist. Prof. Dr. Huei-Tse HOU
National Taiwan University of Science
and Technology Taiwan
- Assist. Prof. Dr. Jagannath. K
DANGE Kuvempu University India
- Assist. Prof. Dr. K. B.
PRAVEENA University of Mysore India
- Assist. Prof. Dr. Kanvaria Vinod
KUMAR University of Delhi India
- Assist. Prof. Dr. Marko RADOVAN
University of Ljubljana Slovenia
- Assist. Prof. Dr. Pey-Yan LIOU
National Central University Taiwan
- Assist. Prof. Dr. Phaik Kin. CHEAH
University Tunku Abdul Rahman
Malaysia
- Assist. Prof. Dr. Ping-yeh TSAI
Tamkang University Taiwan
- Assist. Prof. Dr. S.
ARULCHELVAN Anna University India

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

- Assist. Prof. Dr. Seçil KAYA Anadolu
University Turkey
- Assist. Prof. Dr. Shiful ISLAM
University of Dhaka Bangladesh
- Assist. Prof. Dr. Tsung-Yen CHUANG
National University of Tainan Taiwan
- Assist. Prof. Dr. Vahid MOTAMEDİ
Tarbiat Moallem University Iran
- Assist. Prof. Dr. Yu-Ju LAN National
Taiwan Normal University Taiwan
- Assist. Prof. Dr. Zerrin AYVAZ REIS
Istanbul University Turkey
- Dr. Ahmad Mohammad AL-
SHABATAT Al-Baha University Saudi
Arabia
- Dr. Aijaz Ahmed GUJJAR Sindh
Madressatul Islam University Pakistan
- Dr. Ali AL MAZARI Alfaisal University
Saudi Arabia
- Dr. Brendan TANGNEY Trinity College
Ireland
- Dr. Chan Shiau Wei Universiti Tun
Hussein Onn Malaysia Malaysia
- Dr. Chin-Yeh WANG National Central
University Taiwan
- Dr. Chun-Hsiang CHEN National
Central University Taiwan
- Dr. Elnaz ZAHED University of
Waterloo United Arab Emirates
- Dr. Farhan OBISAT University of
Bank. and Finan. Sci Jordan
- Dr. Farrah Dina YUSOP University of
Malaya Malaysia
- Dr. Fawaz AL-QARNI Memorial
University of Newfoundland Canada
- Dr. Han-Chieh CHAO National Ilan
University Taiwan
- Dr. HJ.Mohd Arif Hj. ISMAIL National
University of Malaysia Malaysia
- Dr. Issham ISMAIL University of Sains
Malaysia Malaysia
- Dr. Jarkko SUHONEN University of
Eastern Finland Finland
- Dr. Jaroslav Vesely BRNO
UNIVERSITY OF TECHNOLOGY
Czech Republic
- Dr. Jialin YI Indiana University at
Bloomington United States
- Dr. JordanEa JordanEa JordanEa
Chile
- Dr. Li YING China Central Radio and
TV University China
- Dr. Muhammad SAFDAR International
Islamic University Pakistan
- Dr. Norlidah ALIAS University of
Malaya Malaysia
- Dr. Sheng-Yi WU National Central
University Taiwan
- Dr. SUKUMAR SENTHILKUMAR
Vellore Institute of Technology-
University India
- Dr. Tam Shu SIM University of Malaya
Malaysia
- Dr. Tiong GOH Victoria University of
Wellington Afghanistan
- Dr. Yazid BEDOUH BADJI Mokhtar
University Algeria
- Res. Assist. Nedrick T. Distor
University of the Philippines Los
Banos Phillipines
- Researcher Georgina Barella Siscart
Universitat de Barcelona Spain
- Researcher Marta Graciela Caligaris
Facultad Regional San Nicolás
Argentina
- Lect. Mustafa ÖZTUNÇ Sakarya
University Turkey
- Aubrey Neil LEVERIDGE National
Central University Taiwan
- Bor-Chen KUO National Taichung
University Taiwan
- I-Hen TSAI
- Melissa HuMEI FAN National Central
University Taiwan
- Muhammad Rashid HAFEEZ Federal
College of Education Pakistan
- Nadeem SAQLAIN Memorial
University of Newfoundland Canada

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

Yi Chun LIN National Central
University Taiwan

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

ITEC 2016 Organizing Committee

Honorary

- ❖ Prof. Dr. Elaine P. MIAMON, Governor State University, USA
- ❖ Prof. Dr. Muzaffer ELMAS, Sakarya University, Turkey
- ❖ Prof. Dr. Sabine SEIDLER, Technische Universität Wien, Austria

General Coordinator

- ❖ Prof. Dr. Aytekin İŞMAN, Sakarya University, Turkey

Coordinators

- ❖ Prof. Dr. Carlos De Sousa REIS, Coimbra University, Portugal
- ❖ Prof. Dr. Colleen SEXTON, Governors State University, USA
- ❖ Prof. Dr. Deborah E. BORDELON, Governors State University, USA
- ❖ Prof. Dr. Hellmuth STACHEL, Vienna University of Technology, Austria
- ❖ Prof. Dr. Paolo Di Sia, University of Verona, Italy
- ❖ Assoc. Prof. Dr. Ahmet ESKİCUMALI, Sakarya University, Turkey
- ❖ Assoc. Prof. Dr. Hüseyin YARATAN, Cyprus International University, TRNC

Associate Coordinators

- ❖ Assist. Prof. Dr. Emre MUEZZİN, Cyprus International University, TRNC
- ❖ Assist. Prof. Dr. Engin Can, Sakarya University, Turkey
- ❖ Assist. Prof. Dr. Fahme DABAJ, Eastern Mediterranean University, TRNC
- ❖ Assist. Prof. Dr. İrfan ŞİMŞEK, Istanbul University, Turkey

Conference Secretary

- ❖ Dr. Kerim KARABACAK, Sakarya University, Turkey

ITEC 2016 Editorial Board

- Prof. Dr. Antoinette J. MUNTJEWERFF, University of Amsterdam, Netherlands
- Prof. Dr. Arif ALTUN, Hacettepe University, Turkey
- Prof. Dr. Arvind SINGHAL, University of Texas, United States
- Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU, Adnan Menderes University, Turkey
- Prof. Dr. Aytekin İŞMAN, Sakarya University, Turkey
- Prof. Dr. Brent G. WILSON, University of Colorado at Denver, United States
- Prof. Dr. Buket AKKOYUNLU, Hacettepe University, Turkey
- Prof. Dr. Carlos De Sousa REIS, Coimbra University, Portugal
- Prof. Dr. Chih-Kai CHANG, National University of Taiwan, Taiwan
- Prof. Dr. Colleen SEXTON, Governors State University, United States
- Prof. Dr. Don M. FLOURNOY, Ohio University, United States
- Prof. Dr. Ferhan ODABAŞI, Anadolu University, Turkey
- Prof. Dr. Francine Shuchat SHAW, New York University, United States
- Prof. Dr. Frank S.C. TSENG, National Kaohsiung First University of Science and Technology, Taiwan
- Prof. Dr. Gianni Viardo VERCELLI, University of Genova, Italy
- Prof. Dr. Gilbert Mbotho MASITSA, University of The Free State, South Africa
- Prof. Dr. Gregory ALEXANDER, University of The Free State, South Africa
- Prof. Dr. Gwo-Dong CHEN, National Central University Chung-Li, Taiwan
- Prof. Dr. Gwo-Jen HWANG, National Taiwan University of Science and Technology, Taiwan
- Prof. Dr. Hafize KESER, Ankara University, Turkey
- Prof. Dr. Han XIBIN, Tsinghua University, China
- Prof. Dr. Hao-Chiang LIN, National University of Tainan, Taiwan
- Prof. Dr. Heli RUOKAMO, University of Lapland, Finland
- Prof. Dr. J. Ana DONALDSON, AECT Former President, United States
- Prof. Dr. J. Michael SPECTOR, University of North Texas, United States
- Prof. Dr. Jerry WILLIS, Manhattanville College, United States
- Prof. Dr. Jie-Chi YANG, National Central University, Taiwan
- Prof. Dr. Karel RYDL, Pardubice University, Czech Republic
- Prof. Dr. Kiyoshi NAKABAYASHI, Chiba Institute of Technology, Japan
- Prof. Dr. Kumiko AOKI, The Open University of Japan, Japan
- Prof. Dr. Liu MEIFENG, Beijing Normal University, China
- Prof. Dr. Marina Stock MCISAAC, Arizona State University, United States
- Prof. Dr. Min JOU, National Taiwan Normal University, Taiwan
- Prof. Dr. Mustafa S. DUNDAR, Sakarya University,
- Prof. Dr. Nabi Bux JUMANI, International Islamic University, Pakistan
- Prof. Dr. Nian-Shing CHEN, National Sun Yat-Sen University, Taiwan
- Prof. Dr. Paolo Di Sia, University of Verona, Italy
- Prof. Dr. Pedro TADEU, Polytechnic of Guarda; UDI-Research Unit for Inland Development; Portugal, Portugal

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

- Prof. Dr. Ramazan ABACI, Istanbul
Ticaret University, Turkey
- Prof. Dr. Roger HARTLEY, University
of Leeds, United Kingdom
- Prof. Dr. Rozhan M. IDRUS, University
Sains Malaysia, Malaysia
- Prof. Dr. Saedah SIRAJ, University of
Malaya, Malaysia
- Prof. Dr. Shan-Ju Lin CHANG,
National Taiwan University, Taiwan
- Prof. Dr. Shi-Jer LOU, National
Pingtung University, Taiwan
- Prof. Dr. Stefan AUFENANGER,
University of Mainz, Germany
- Prof. Dr. Steve HARMON, Georgia
State University, United States
- Prof. Dr. Teresa FRANKLIN, Ohio
University, United States
- Prof. Dr. Terry ANDERSON, Athabasca
University, Canada
- Prof. Dr. Toh Seong CHONG,
University of Sains Malaysia, Malaysia
- Prof. Dr. Toshio OKAMOTO, University
of Electro-Communications, Japan
- Prof. Dr. Tzu-Chien LIU, National
Central University, Taiwan
- Prof. Dr. Xibin HAN, Tsinghua
University, China
- Prof. Dr. Yen-Hsyang CHU, National
Central University, Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Ahmet ESKİCUMALI,
Sakarya University, Turkey
- Assoc. Prof. Dr.
Danguole RUTKAUSKIENE, Kauno
Technology University, Lithuania
- Assoc. Prof. Dr. Hüseyin YARATAN,
Cyprus International University,
Turkish Republic of Northern Cyprus
- Assoc. Prof. Dr. Iman OSTA, Lebanese
American University, Lebanon
- Assoc. Prof. Dr. Larysa M. MYTSYK,
Gogol State University, Ukraine
- Assoc. Prof. Dr. Murat ATAİZİ,
Anadolu University, Turkey
- Assoc. Prof. Dr. Razvan-
Lucian ANDRONIC, Spiru Haret
University, Romania
- Assist. Prof. Dr. Andreja
Istenic STARCIC, University of
Primorska, Slovenia
- Assist. Prof. Dr. Antonis LIONARAKIS,
Hellenic Open University, Greece
- Assist. Prof. Dr. Elif Süyük Makaklı, ışık
university, Turkey
- Assist. Prof. Dr. Hülya YEŞİL, Cyprus
International University, Turkish
Republic of Northern Cyprus
- Assist. Prof. Dr. Jagannath. K
DANGE, Kuvempu University, India
- Assist. Prof. Dr. Marek Tomaščík,
Tomas Bata University in Zlín, Czech
Republic
- Dr. Aaron DAVENPORT, Grand View
College, United States
- Dr. Alper Tolga KUMTEPE, Anadolu
University, Turkey
- Dr. Dale HAVILL, Dhofar University,
Oman
- Dr. Elnaz ZAHED, University of
Waterloo, United Arab Emirates
- Dr. Giovanni ADORNI, University of
Genova, Italy
- Dr. Gulriz IMER, Mersin University,
Turkey
- Dr. Hasan CALISKAN, Anadolu
University, Turkey
- Dr. HJ.Mohd Arif Hj. ISMAIL, National
University of Malaysia, Malaysia
- Dr. James C. HOLSTE, Texas A&M
University at Qatar, Qatar
- Dr. Jaroslav Vesely, BRNO
UNIVERSITY OF TECHNOLOGY,
Czech Republic
- Dr. Manoj Kumar SAXENA, Advanced
Institute of Management, India
- Dr. Mariam MANJGALADZE, Institute
of Linguistics, Georgia
- Dr. Martin STEIN, Westfälische
Wilhelms University, Germany

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

Dr. Miguel j. ESCALA, Ins. Tech. de Santa Domingo, Dominican Republic	Dr. Psaltis IACOVOS, European University Cyprus, Turkish Republic of Northern Cyprus
Dr. Mohammad YAMIN, King Abdulaziz University, Saudi Arabia	Dr. Raja Rizwan HUSSAIN, King Saud University, Saudi Arabia
Dr. Monte CASSIM, Ritsumeikan Asi Pacific University, Japan	Dr. Rifat EFE, Dicle University, Turkey
Dr. Nursen SUCSUZ, Trakya University, Turkey	Dr. Selahattin GÖNEN, Dicle University, Turkey
Dr. Pamela EWELL, Central College of IOWA, United States	Dr. Tam Shu SIM , University of Malaya, Malaysia
Dr. Paul KGOBE, Centre of Edu. Pol. Dev., South Africa	Lect. Muhamad Khairul Anuar bin Hussin Khairul, utm, Malaysia
Dr. Paul Serban AGACHI, Babes-Bolyai University, Romania	Lect. Mustafa ÖZTUNÇ, Sakarya University, Turkey
Dr. Paula FITZGIBBON, University of Victoria, Canada	

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

IDEC 2016 Organizing Committee

Honorary

- ❖ Prof. Dr. Elaine P. MIAMON, Governor State University, USA
- ❖ Prof. Dr. Muzaffer ELMAS, Sakarya University, Turkey
- ❖ Prof. Dr. Sabine SEIDLER, Technische Universität Wien, Austria

General Coordinator

- ❖ Prof. Dr. Aytekin İŞMAN, Sakarya University, Turkey
- ❖ Prof. Dr. J. Ana DONALDSON, AECT Former President, USA

Coordinators

- ❖ Prof. Dr. Buket AKKOYUNLU, Hacettepe University, Turkey
- ❖ Prof. Dr. Gwo-Dong CHEN, National Central University Chung-Li, Taiwan
- ❖ Prof. Dr. Hellmuth STACHEL, Vienna University of Technology, Austria
- ❖ Prof. Dr. J. Michael SPECTOR, University of North Texas, USA
- ❖ Prof. Dr. Jerry WILLIS, Manhattanville College, United States
- ❖ Prof. Dr. Paolo Di Sia, University of Verona, Italy
- ❖ Prof. Dr. Saedah SIRAJ, University of Malaya, Malaysia

Assistant Coordinators

- ❖ Assist. Prof. Dr. Fahme DABAJ, Eastern Mediterranean University, TRNC
- ❖ Assist. Prof. Dr. İrfan ŞİMŞEK, Istanbul University, Turkey

Conference Secretary

- ❖ Dr. Subhan EKŞİOĞLU, Sakarya University, Turkey

IDEC 2016 Editorial Board

- Prof. Dr. Akihiro Yamamura, Akita University, Japan
- Prof. Dr. Ali Ekrem OZKUL, Anadolu University, Turkey
- Prof. Dr. Antoinette J. MUNTJEWERFF, University of Amsterdam, Netherlands
- Prof. Dr. Arvind SINGHAL, University of Texas, United States
- Prof. Dr. Asaf VAROL, Firat University, Turkey
- Prof. Dr. Aytekin İŞMAN, Sakarya University, Turkey
- Prof. Dr. Brent G. WILSON, University of Colorado at Denver, United States
- Prof. Dr. Colin LATCHEM, Open Learning Consultant, Australia
- Prof. Dr. DANIEL CARLOS GUTIÉRREZ ROHÁN, UNIVERSITY OF SONORA
- Prof. Dr. Don M. FLOURNOY, Ohio University, United States
- Prof. Dr. Encarnación Soriano, Universidad de Almeria, Spain
- Prof. Dr. Ernestina Silva, Instituto Politécnico de Viseu, CI&DETS, ESSH
- Prof. Dr. Feng-Chiao CHUNG, National Pingtung University, Taiwan
- Prof. Dr. Francine Shuchat SHAW, New York University, United States
- Prof. Dr. George A. Papadopoulos, University of Cyprus
- Prof. Dr. Gilbert Mbotho MASITSA, University of The Free State, South Africa
- Prof. Dr. Graça Aparício, Instituto Politécnico de Viseu, CI&DETS, ESSH
- Prof. Dr. Gregory ALEXANDER, University of The Free State, South Africa
- Prof. Dr. Gwo-Dong CHEN, National Central University Chung-Li, Taiwan
- Prof. Dr. Gwo-Jen HWANG, National Taiwan University of Science and Technology, Taiwan
- Prof. Dr. Han XIBIN, Tsinghua University, China
- Prof. Dr. Heli RUOKAMO, University of Lapland, Finland
- Prof. Dr. Henry H.H. CHEN, National Pingtung University, TAIWAN
- Prof. Dr. Ing. Giovanni ADORNI, University of Lapland, Finland
- Prof. Dr. J. Ana DONALDSON, AECT Former President, United States
- Prof. Dr. J. Michael SPECTOR, University of North Texas, United States
- Prof. Dr. Jerry WILLIS, Manhattanville College, United States
- Prof. Dr. Jie-Chi YANG, National Central University, Taiwan
- Prof. Dr. Jose Antonio Salles, Faculdades Alves Faria
- Prof. Dr. Katarina Cabanova, Comenius University in Bratislava, Slovakia
- Prof. Dr. KHALIDI IDRISSEI Mohammed, Mohammadia School of Engineering (EMI)
- Prof. Dr. Kiyoshi NAKABAYASHI, Chiba Institute of Technology, Japan
- Prof. Dr. Konstantinos Papadopoulos, University of Macedonia, Greece
- Prof. Dr. Kumiko AOKI, The Open University of Japan, Japan
- Prof. Dr. Kuo-En CHANG, National Taiwan Normal University, Taiwan
- Prof. Dr. Kuo-Hung TSENG, Meiho Institute of Technology, Taiwan
- Prof. Dr. Kuo-Robert LAI, Yuan-Ze University, Taiwan
- Prof. Dr. Libuše Ludíková, Palacky University in Olomouc,
- Prof. Dr. Liu MEIFENG, Beijing Normal University, China

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

Prof. Dr. Margarida Romero, Université
Laval, Canada

Prof. Dr. MARIA ANDRADE
ARECHIGA mandrad, UNIVERSIDAD
DE COLIMA

Prof. Dr. Marina Stock MCISAAC,
Arizona State University, United States

Prof. Dr. Min JOU, National Taiwan
Normal University, Taiwan

Prof. Dr. Mohammad D. AL-Tahat, The
university of Jordan, Jordan

Prof. Dr. Monika Petriláková, Faculty
of Science Charles University in
Prague Czech republic

Prof. Dr. Murat BARKAN, Nişantaşı
University, Turkey

Prof. Dr. Mustafa Sahin DUNDAR,
Sakarya University

Prof. Dr. Nabi Bux JUMANI,
International Islamic University,
Pakistan

Prof. Dr. Nian-Shing CHEN, National
Sun Yat-Sen University, Taiwan

Prof. Dr. Olivério Ribeiro, Escola
Superior de Saúde de Viseu

Prof. Dr. Paulo Cesar Bontempo,
Faculdades Alves Faria, Brazil

Prof. Dr. Rozhan M. IDRUS, University
Sains Malaysia, Malaysia

Prof. Dr. Saedah SIRAJ, University of
Malaya, Malaysia

Prof. Dr. Shan-Ju Lin CHANG,
National Taiwan University, Taiwan

Prof. Dr. ShenQuan YU, Beijing
Normal University, China

Prof. Dr. Sofoklis Sotiriou,
Ellinogermaniki Agogi

Prof. Dr. Stefan AUFENANGER,
University of Mainz, Germany

Prof. Dr. Stefano Bonometti, University
of Molise

Prof. Dr. Stephen HARMON, Georgia
State University, United States

Prof. Dr. Steve HARMON, Georgia
State University, United States

Prof. Dr. Su-gun Lim, Dept. of
Metallurgical and Materials
Engineering, Engineering Research
Institute

Prof. Dr. Sun FUWAN , China Central
Radio and TV University, China

Prof. Dr. Teresa FRANKLIN, Ohio
University, United States

Prof. Dr. Teresa Barros, ESTGF,
Prof. Dr. Terry ANDERSON, Athabasca
University, Canada

Prof. Dr. Toshio OKAMOTO, University
of Electro-Communications, Japan

Prof. Dr. Valentina Corinaldi, Macerata
University (IT)

Prof. Dr. Wan Salihin Wong Abdullah,
Universiti Malaysia Terengganu

Prof. Dr. Xibin HAN, Tsinghua
University, China

Prof. Dr. Yen-Hsyang CHU, National
Central University, Taiwan

Assoc. Prof. Dr. Alena Petrová,
Palacky University in Olomouc

Assoc. Prof. Dr. Anna Świercz, Jan
Kochanowski University in Kielce, NIP
657-02-34-850, Poland

Assoc. Prof. Dr. Anthony Y. H. LIAO,
Asia University, Taiwan

Assoc. Prof. Dr. Čestmír Serafín,
Department of Technical Education
and Information Technology, Faculty
of Education, Palacky University in
Olomouc

Assoc. Prof. Dr. Daniela Converso,
university of turin

Assoc. Prof. Dr. I-Wen HUANG,
National University of Tainan, Taiwan

Assoc. Prof. Dr. Jiří Kropáč,
Department of Technical Education
and Information Technology, Faculty
of Education, Palacky University in
Olomouc

Assoc. Prof. Dr. John Buchanan, UTS,
Australia

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

- Assoc. Prof. Dr. Kateřina Vitásková,
Palacký University, Faculty of
Education, Institute of Special
Education Studies, Czech Republic
- Assoc. Prof. Dr. Li-An HO, Tamkang
University, Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Marcela Verešová,
Constantine the Philosopher University
in Nitra; Faculty of Education;
Department of Educational and School
Psychology, Slovakia
- Assoc. Prof. Dr. Miroslav Chráska,
Department of Technical Education
and Information Technology, Faculty
of Education, Palacký University in
Olomouc, Czech Republic
- Assoc. Prof. Dr. Partow IZADI,
University of Lapland, Finland
- Assoc. Prof. Dr. Razvan-
Lucian ANDRONIC, Spiru Haret
University, Romania
- Assoc. Prof. Dr. Viliam Lendel,
University of Zilina, Faculty of
Management Science and Informatics,
Slovakia
- Assoc. Prof. Dr. Wu-Yuin HWANG,
National Central University, Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Zhi-Feng LIU,
National Central University, Taiwan
- Assist. Prof. Dr. Andreja
Istenic STARCIC, University of
Primorska, Slovenia
- Assist. Prof. Dr. Antonis LIONARAKIS,
Hellenic Open University, Greece
- Assist. Prof. Dr. Bartosz Macikowski,
Gdansk University of Technology,
Poland
- Assist. Prof. Dr. Dr. Ghazala Noureen,
Lahore College For Women University
- Assist. Prof. Dr. Marek Tomašík,
Tomas Bata University in Zlín, Czech
Republic
- Assist. Prof. Dr. Martin Havelka,
Department of Technical Education
and Information Technology, Palacký
University, Afghanistan
- Assist. Prof. Dr. Nattaphon Rampai,
Kasetsart University
- Assist. Prof. Dr. Pavlina Částková,
Palacký University in Olomouc
- Assist. Prof. Dr. Sakesun Yampinij,
King Mongkut's University Of
Technology Thonburi, Thailand
- Assist. Prof. Dr. Sapon Meejaleurn,
King Mongkut's University Of
Technology Thonburi,, Thailand
- Dr. Jindra Peterkova, VŠB-Technical
University Faculty of Economics
- Dr. Aaron DAVENPORT, Grand View
College, United States
- Dr. Ahmad Irdha Mokhtar, Faculty of
Islamic Studies, National University of
Malaysia (UKM), Malaysia
- Dr. Alžbeta Kucharčíková, University of
Žilina
- Dr. Ana Lopes, Polytechnic of Guarda
- School Of Education Communication
and Sport
- Dr. Bartosz Macikowski, Gdansk
University of Technology, Faculty of
Architecture
- Dr. Dae-hwan Kim, Dept. of
Metallurgical and Materials
Engineering, Engineering Research
Institute
- Dr. Diego Ruiz-Salvador, Universidad
de Almería
- Dr. Dörfer Claudia, Universidad
Autónoma de Nuevo León, Mexico
- Dr. Dr Maureen Lilian Klos, hh
- Dr. Dursun GOKDAG, Anadolu
University, Turkey
- Dr. Eduard Masdeu, University of
Lleida, Spain
- Dr. Emese Tokarčíková, University of
Žilina, Slovakia
- Dr. Fung Ying Loo, University of
Malaya, Malaysia
- Dr. Giovanni ADORNI, University of
Genova, Italy
- Dr. Hasan CALISKAN, Anadolu
University, Turkey

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

- Dr. Helena Klímová, Faculty of Science, Charles University in Prague, Czech Republic
- Dr. Jana Nová, senior lecturer Masaryk University in Brno Faculty of Sport Studies
- Dr. Jana Nová, Masaryk University Faculty of Sport Studies Brno,62500, Czech Republic
- Dr. Jana Vernarcova, Comenius University, Slovakia
- Dr. Jihye Eun, Center for Excellence in Learning and Teaching in KAIST(Korea Advanced Institute of Science and Technology), Korea.
- Dr. Jung Yun Lee, Gyeonggi Institute of Education
- Dr. Justyna Borucka, Gdansk University of Technology, Faculty of Architecture
- Dr. Laura Christ Dass, Teknologi Mara University, Malaysia
- Dr. Macela Göttlichová, TBU in Zlín, Czech Republic
- Dr. Mustafa AKGUL, Bilkent University, Turkey
- Dr. Noémi Tömösvári, ff
- Dr. Pamela EWELL, Central College of IOWA, United States
- Dr. Paula FITZGIBBON, University of Victoria, Canada
- Dr. Sallimah M. Salleh, Universiti Brunei Darussalam
- Dr. Shamsiah Zuraini Kanchanawati Tajuddin, Institute for Leadership, Innovation and Advancement, Brunei
- Dr. Tomas Moravec, University of Economics in Prague
- Dr. Tomáš Zeithamer, univ
- Dr. Velciu Magdalena, INCSMPS, Romania
- Dr. Viera Andreanska, Comenius University in Bratislava,
- Researcher Adriana Gomes Alves, Univali, Brazil
- Researcher Bernhard Willi, Swiss Distance University of Applied Sciences, Switzerland
- Researcher Carmen Bruno, Politecnico di Milano, Italy
- Researcher Christos Mettouris, University of Cyprus
- Researcher ELIA GUADALUPE VILLEGAS LOMELI, SONORA CIUDADANA A.C.
- Researcher Georgina Beatriz Rodriguez, Facultad Regional San Nicolás - UTN
- Researcher MARIALENA BAROUTI, UNIVERSITY OF MACEDONIA, Greece
- Researcher Marketa Vavruskova, CTU Prague, Czech Republic
- Researcher Minsu Jo, Dept. of Metallurgical and Materials Engineering, Gyeongsang National University, South Korea
- Researcher Petr Kretschmer, Technical University of Liberec
- Researcher Vicky Maratou, Hellenic Open University
- Lect. Beatriz Martín, CES Don Bosco, Spain
- Lect. Michael Brickmann, FH JOANNEUM, Austria
- Lect. Mustafa ÖZTUNÇ, Sakarya University, Turkey
- Teacher Kuo-Tung Hung, National Yunlin University of Science and Technology, Taiwan
- Teacher Maria João Cunha, Escola Superior de Tecnologia da Saude do Porto - Instituto Politécnico do Porto, Portugal
- Teacher ROSALINDA CASTILLO, UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
- Nanzhu Huang, University of Cambridge, United Kingdom
- pavla hrabačková, University of West Bohemia, Czech Republic

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

Siripak Meranon, King Mongkut's
University of Technology Thonburi
Sutluka Martin, , Afghanistan

Zlata Kadlecova, FLY UNITED s.r.o.,
Czech Republic

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

ITICAM 2016 Organizing Committee

Honorary

- ❖ Prof. Dr. Arvind SINGHAL, University of Texas, USA
- ❖ Prof. Dr. Elaine P. MIAMON, Governor State University, USA
- ❖ Prof. Dr. J. Ana DONALDSON, AECT Former President, USA
- ❖ Prof. Dr. Murat BARKAN, Nişantaşı University, Turkey
- ❖ Prof. Dr. Muzaffer ELMAS, Sakarya University, Turkey
- ❖ Prof. Dr. Sabine SEIDLER, Technische Universität Wien, Austria
- ❖ Prof. Dr. Şahin KARASAR, Maltepe University, Turkey

General Coordinator

- ❖ Prof. Dr. Aydın Ziya OZGUR, Anadolu University, Turkey
- ❖ Prof. Dr. Aytekin İŞMAN, Sakarya University, Turkey
- ❖ Prof. Dr. J. Michael SPECTOR, University of North Texas, USA

Coordinators

- ❖ Prof. Dr. Carlos De Sousa REIS, Coimbra University, Portugal
- ❖ Prof. Dr. Ergun YOLCU, Istanbul University, Turkey
- ❖ Prof. Dr. Jerry WILLIS, Manhattanville College, USA
- ❖ Prof. Dr. Melih Zafer Arıcan, Sakarya University, Turkey
- ❖ Prof. Dr. Paolo Di Sia, University of Verona, Italy
- ❖ Assist. Prof. Dr. Fahme DABAJ, Eastern Mediterranean University, TRNC

Associate Coordinators

- ❖ Assist. Prof. Dr. İrfan ŞİMŞEK, Istanbul University, Turkey

Conference Secretary

- ❖ Mustafa ÖZTUNÇ, Sakarya University, Turkey

ITICAM 2016 Editorial Board

- Prof. Dr. Ahmet KALANDER, Selçuk University, Turkey
- Prof. Dr. Antoinette J. MUNTJEWERFF, University of Amsterdam, Netherlands
- Prof. Dr. Arvind SINGHAL, University of Texas, United States
- Prof. Dr. Aydın Ziya OZGUR, Anadolu University, Turkey
- Prof. Dr. Aytakin İŞMAN, Sakarya University, Turkey
- Prof. Dr. Betül ÇELİK, Ankara University, Turkey
- Prof. Dr. Brent G. WILSON, University of Colorado at Denver, United States
- Prof. Dr. Can BİLGİLİ, Istanbul Ticaret University, Turkey
- Prof. Dr. Cengiz Hakan AYDIN, Anadolu University, Turkey
- Prof. Dr. Claribel A. Matias, Saint Mary's University, Philippines
- Prof. Dr. Colin LATCHEM, Open Learning Consultant, Australia
- Prof. Dr. Don M. FLOURNOY, Ohio University, United States
- Prof. Dr. Ergun YOLCU, Istanbul University, Turkey
- Prof. Dr. Filiz Tiryakioglu, Anadolu University,
- Prof. Dr. Finland CHENG, National Pingtung University, Taiwan
- Prof. Dr. Francine Shuchat SHAW, New York University, United States
- Prof. Dr. Gianni Viardo VERCELLI , University of Genova, Italy
- Prof. Dr. Gilbert Mbotho MASITSA, University of The Free State, South Africa
- Prof. Dr. Gregory ALEXANDER, University of The Free State, South Africa
- Prof. Dr. Gül BATUŞ, Maltepe University, Turkey
- Prof. Dr. Gwo-Jen HWANG, National Taiwan University of Science and Technology, Taiwan
- Prof. Dr. Heli RUOKAMO, University of Lapland, Finland
- Prof. Dr. Henry H.H. CHEN, National Pingtung University, TAIWAN
- Prof. Dr. Hon Keung YAU, City University of Hong Kong, Hong Kong
- Prof. Dr. Işık ÖZKAN, Yeditepe University, Turkey
- Prof. Dr. J. Ana DONALDSON, AECT Former President, United States
- Prof. Dr. J. Michael SPECTOR, University of North Texas, United States
- Prof. Dr. Jerry WILLIS , Manhattanville College, United States
- Prof. Dr. KHALIDI IDRISSE Mohammed, Mohammadia School of Engineering
- Prof. Dr. Kiyoshi NAKABAYASHI, Chiba Institute of Technology, Japan
- Prof. Dr. Kumiko AOKI, The Open University of Japan, Japan
- Prof. Dr. Kuo-En CHANG, National Taiwan Normal University, Taiwan
- Prof. Dr. Marina del Carmen Chávez Sánchez, CELE-UNAM, Mexico
- Prof. Dr. Marina Stock MCISAAC, Arizona State University, United States
- Prof. Dr. Melih Zafer Arican, Sakarya University, Turkey
- Prof. Dr. Messaoud FATMI, URME, Algeria
- Prof. Dr. Muhammad Azhar Zailani, University of Malaya,
- Prof. Dr. Murat BARKAN, Nişantaşı University, Turkey
- Prof. Dr. Mustafa S. DUNDAR, Sakarya University,
- Prof. Dr. Neşe KARS, Istanbul University, Turkey

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

- Prof. Dr. NILUFER SEZER, ISTANBUL
UNIVERSITESI, Turkey
- Prof. Dr. Ozgur GONENC, İstanbul
University, Turkey
- Prof. Dr. Paolo Di Sia, University of
Verona, Italy
- Prof. Dr. Regina Araujo, Universidade
FederL de Ouro Preto, Brazil
- Prof. Dr. Rosalía Lastra, Universidad
de Guanajuato, Mexico
- Prof. Dr. Rozhan M. IDRUS, University
Sains Malaysia, Malaysia
- Prof. Dr. Saedah SIRAJ, University of
Malaya, Malaysia
- Prof. Dr. Şahin KARASAR, Maltepe
University, Turkey
- Prof. Dr. Sofya Eremina, Tomsk
Polytechnic University
- Prof. Dr. Stefan AUFENANGER,
University of Mainz, Germany
- Prof. Dr. Steve HARMON, Georgia
State University, United States
- Prof. Dr. Zaidatol Akmaliah Lope Pihie,
Universiti Putra Malaysia
- Prof. Dr. Zhaleh Refahi, Islamic Azad
University of Marvdasht
- Assoc. Prof. Dr. Assoc. Prof. Dr.
Baharudin HAISHAN, Universiti
Teknologi MARA
- Assoc. Prof. Dr. Burcu KAYA ERDEM,
Istanbul University, Turkey
- Assoc. Prof. Dr. Ginette Roberge,
Laurentian University,
Assoc. Prof. Dr. GÜVEN N.
BUYUKBAYKAL, Istanbul University,
Turkey
- Assoc. Prof. Dr. Li-An HO, Tamkang
University, Taiwan
- Assoc. Prof. Dr. Muhammad Rozi
Salim, University Teknologi MARA,
Assoc. Prof. Dr. Özlem OĞUZHAN,
Sakarya University, Turkey
- Assoc. Prof. Dr. Pornpapatsorn
Princhankol, King Mongkut's
University of Technology Thonburi,
Thailand
- Assoc. Prof. Dr. Thongchai Somboon,
Department of Foundations of
Education, Faculty of Education,
Ramkhamhaeng University, Thailand.,
Thailand
- Assist. Prof. Dr. Cengiz ERDAL,
Sakarya University, Turkey
- Assist. Prof. Dr. Özgü YOLCU, Istanbul
University, Turkey
- Assist. Prof. Dr. Passakorn
Rueangrong, Naresuan University,
Thailand
- Assist. Prof. Dr. Seçil KAYA, Anadolu
University, Turkey
- Dr. Ahmet Bülent GÖKSEL, European
University of Lefke, Turkish Republic
of Northern Cyprus
- Dr. Aysun AKINCI YÜKSEL, Anadolu
University, Turkey
- Dr. Aytekin CAN, Selçuk University,
Turkey
- Dr. Bedriye POYRAZ, Ankara
University, Turkey
- Dr. Faruk KALKAN, European
University of Lefke, Turkish Republic
of Northern Cyprus
- Dr. Gbadebo Olubunmi Adejumo,
Covenant University, Nigeria
- Dr. Gülüm ŞENER, Arel University,
Turkey
- Dr. Hasan CALISKAN, Anadolu
University, Turkey
- Dr. Hikmet SEÇİM, Cyprus
International University, Turkish
Republic of Northern Cyprus
- Dr. Hüseyin KÖSE, Ataturk University,
Turkey
- Dr. Ivan Nedeliak, Railway Company
Cargo Slovakia
- Dr. Jaroslav Vesely, BRNO
UNIVERSITY OF TECHNOLOGY,
Czech Republic
- Dr. Joanna Zalewska-Puchała,
Jagiellonian University Collegium
Medicum

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

- Dr. Juan Ignacio Barajas Villarruel,
UASLP, Mexico
- Dr. Magdalena Łuka, The John Paul II
Catholic University of Lublin, Poland
- Dr. Michal Čerešník, Faculty of
Education, Constantine the
Philosopher University in Nitra,
Slovakia
- Dr. Nazan HAYDARI PAKKAN,
Maltepe University, Turkey
- Dr. Nejat ULUSOY, Ankara University,
Turkey
- Dr. Nezh ORHON, Anadolu University,
Turkey
- Dr. Nilgün ABİSEL, Near East
University, Turkey
- Dr. Nilüfer TİMİSİ, Istanbul University,
Turkey
- Dr. Oğuz ADANIR, Dokuz Eylül
University, Turkey
- Dr. Osman ÜRPER, Maltepe
University, Turkey
- Dr. Sevda ALANKUŞ, İzmir Ticaret
University, Turkey
- Dr. SHABANA FIGUEROA, Georgia
Institute of Technology, United States
- Dr. Wiesław Breński, Uniwersytet
Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
- Researcher Adam Krzyk, Pedagogical
University of Cracow, Poland
- Researcher ELIA GUADALUPE
VILLEGAS LOMELI, SONORA
CIUDADANA A.C.
- Researcher Elia Guadalupe Villegas
Lomelí, University of Sonora, Mexico
- Researcher FERNANDA CRUVINEL,
UNIVERSIDADE DE BRASÍLIA, Brazil
- Researcher Maria Esposito, Università
degli Studi di Salerno
- Researcher Nikolaos Oikonomidis,
National and Kapodistrian University
of Athens
- Lect. Mustafa ÖZTUNÇ, Sakarya
University, Turkey
- Lect. Suriawati Ghazali, University
Sultan Zainal Abidin
- Teacher Noor Faridatul Ainun Zainal,
Universiti Kebangsaan Malaysia
- Daniel Muners Sanchez, Universidad
EAFIT, Colombia
- Humam Aulia, University of Bengkulu,
Indonesia
- Linderkamp Friedrich, University of
Wuppertal, Germany
- Ming-Chi Tsai, National Yunlin
University of Science and Technology,
Taiwan
- Morteza Sherkatmsoum, Shiveh Soft
Co.
- Muhammed Tahiri, Vizioni-M,
Macedonia
- Norolayn K. Said, Mindanao State
University-Iligan Institute of
Technology, Philippines., Phillipines
- Sutluka Martin, , Afghanistan
- Zamzarina Mohd Adzhar, University of
Malaya

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

Table of Contents

21st Century Skills In The Teaching Of Foreign Languages At Primary And Secondary Schools 1 <i>Mário CRUZ, Edite ORANGE</i>	
A Comparative Analysis Of Emoticon Functions And Forms In First And Second Language 13 <i>Hilal BOZOGLAN, Duygu GOK</i>	13
A Comparison Between Solar And Wind Energy According To Different Locations 21 <i>Mine SERTSÖZ</i>	21
A Critical Overview Of The Contribution Of Television To Construction Of “Modern Female Identity” As A Tool For Creating A Visual Culture; A Tv Program Of Competing Women: ‘İşte Benim Stilim’ (Here Is My Style) As An Exemplary Case 31 <i>Nevin ALGÜL</i>	31
A New Approach for Teaching Accounting Based On Technology 32 <i>Adalmiro PEREIRA</i>	32
A Research on Self-Efficacy and Future Expectations of Students in Vocational High Schools ... 35 <i>Ata PESEN</i>	35
A Special Study Module On Learning Entrapment Neuropathies: Akdeniz University Medical School Model 45 <i>Lütfiye BİKEM SÜZEN, Nilüfer BALCI, Can CEVİKOL, Erol GÜRPINAR, Ferah KIZILAY</i>	45
A Study Of Malaysian Students Adaptation From A Dependent Learning Environment To An Independent Learning Environment 50 <i>Jane Jeevamoney DAVIES</i>	50
Accountability in Local Public Administration: A Case Study 55 <i>Sandrina TEIXEIRA, Amélia SILVA, Maria José Angélico GONÇALVES</i>	55
Açık Ve Uzaktan Öğrenme Sistemlerinde Veri Görselleştirme 64 <i>Sinan AYDIN</i>	64
Adoption And Implementation Of Information And Communication Technology Into Geography Teaching: A Systematic Review 65 <i>Filomena FAIELLA, Antonina PLUTINO, Maria RICCIARDI</i>	65
Afganistan'da Sosyal Medya Araçlarında Facebook Etkisi 73 <i>Aytekin İŞMAN, Fraidun ANİQ</i>	73
Akademik Kariyerin Sosyal Hayat Üzerine Etkileri: Öğretim Üyesi Görüşleri 82 <i>Yusuf TOLA, Sinan AYDIN</i>	82
An Analysis Of Vocabulary Teaching In Turkish Courses In Terms Of Creative Language Acquisition 83 <i>Gözde GÜZEL, Tülay SARAR KUZU</i>	83
An Assessment Of Epitaphs Of Ottoman Era In Terms Of Philology And Meaning 91 <i>Edip YILMAZ</i>	91
An Exploration Of Arab Students Opinions On Higher Education System In Romania 102 <i>Sorin IONESCU, Florin DĂNĂLACHE, Iuliana GRECU</i>	102

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

An Investigation Of The Relationship Between 4th Graders' Attention Control Level And Difficulty Level In Reading.....	108
<i>Ata PESEN, Mehtap SARAÇOĞLU, Hakan ÇETİN</i>	
An Outlook Of Self-Reproduction Process Of Capitalism Over Semiology Democracy, Lgbti, Violence To Women, Children's Rights, Fed: Janet Yellen.....	109
<i>Nevin ALGÜL</i>	
Analysis Of Mobile Learning From User Perspective Within Distance Learning: Case Of Gediz University	110
<i>İbrahim GÜRLER, Metin Furkan DÜNDAR</i>	
Assessment Of Usage Efficiency Of Information Technologies In Educational Institutions	111
<i>Behcet ÖZNACAR</i>	
Bakteri Kavramının Öğretmen Adayları Tarafından Algılanma Düzeyi: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Örneği	123
<i>Sinan İŞLER, Ali KELEŞ</i>	
Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Bilgi Ve İletişim Teknolojileri (Bit)'E Yönelik Tutumları İle Bilgisayar Ders Başarıları Arasındaki İlişki (Batman Üniversitesi Örneği)	124
<i>Enes IŞIKGÖZ</i>	
Bilfen Learning Awareness Scale High School Form Validity-Reliability And Standardization Study	130
<i>Mustafa Otrar, A.Nilgün Canel</i>	
Bilgisayar Ve Öğretim Teknolojileri (Böte) Öğretmen Adaylarının Ergonomiye Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi.....	146
<i>İrfan ŞİMŞEK</i>	
Biomedical Vocational Development Trainings And Teacher: Turkish Armed Forces Sample.....	147
<i>Fuat INCE</i>	
Cavit Orhan Tütengil's Contributions To The Field Of Communication Studies.....	148
<i>Elif Küçük DURUR</i>	
Cinema And Geography: A Theoretical – Practical Model (From Film To Lesson) For Learning Geography.....	153
<i>Antonina PLUTINO, Filomena FAIELLA, Mariagrazia IULIANO</i>	
Comic Strip And Science Communication Scicom Narratives	163
<i>Aquiles NEGRETE</i>	
Comparative Study On The Engagement Of Students With Autism Towards Learning Through The Use Of Mobile Technology Based Visual Schedule	172
<i>Nurdalilah Mohd RANi, Siti Humaira RAMLI, Rafeah LEGINO, Mustaffa Halabi Haji AZAHARI, Muhamad Fairus KAMARUZAMAN</i>	
Conceptions Of Learning In Accounting.....	179
<i>Anne ESKOLA</i>	
Considerations On Communication Education Realised Via Open And Distance Education At Higher Education System In Turkey	187
<i>Berrin ÖZKANAL, Aydın Ziya OZGUR</i>	

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

Constructing Knowledge Societies. Public Communication Of Science (Pcs) As A Cultural Practice Of The Scientific Community In Mexico	188
<i>Rosalba NAMÍHİRA</i>	
Curriculum-Based Measurement In Mathematics As An Intervention: A Meta-Analysis.....	189
<i>Cara WILLİAMS</i>	
Design Of Open Content Social Learning That Increases Learning Efficiency And Engagement Based On Open Pedagogy	190
<i>Benneaser JOHN, Jayakumar JAYARAJ, Thavavel MURUGESAN, Muthukumar ARUMUGAM, Poorna KJ</i>	
Detail In Architecture: Between Art And Craft.....	200
<i>Juraj DULENCIN</i>	
Development Of Project-Based Blended Elearning Courseware Model For Enhancing Teachers' Ict Skills In 21st Century	205
<i>Narong SOMPONG, Nattaphon RAMPAL, Yaowaluk PIPATJUMROENKUL</i>	
Discussing The New Audience In Turkey In The Example Of University Youth: An Area Study	211
<i>Adem YILMAZ</i>	
Distance Education In Work Life:The Case Of Turkey	222
<i>Elif Yuksel OKTAY</i>	
Düşük Ücretle İşçi Çalıştıran İş Yerlerine Karşı Hareketin Kullandığı Çevrim İçi Uygulamalar ..	242
<i>Şermin TAĞ KALAFATOĞLU</i>	
Effect Of Education To Society Culture In The Digital Age.....	251
<i>Ziya ŞAHİN, Nergüz BULUT SERİN</i>	
Effective Approaches To English Language Teaching: Focus On Listening And Speaking Comprehension	258
<i>Karim ACHİBAT</i>	
Effectiveness Of Behavioral Strategies Training (Bst) For Mothers In Reducing Anxiety And Conduct Problems Of Children With Attention Deficit Hyperactivity Disorder(Adhd).....	259
<i>Zahra AZEMNIA, Shahrbanoo GHAHARI</i>	
Effectiveness Of The Computer And Internet Literacy Project In Public High Schools Of Tarlac Province, Philippines	264
<i>Arnold R. LORENZO</i>	
Effects Of Dynamic Geometry Software Integrated Workshops On Mathematics Teachers' Beliefs	265
<i>Ümit KUL</i>	
Efficiency Of Matrix Protocol (Mp) On Relapse Prevention And Improvement Of Quality Life In Methamphetamine Abusers(90 Days Follow Up).....	269
<i>Siamak GHASEMNEJAD, Shahrbanoo GHAHARI</i>	
Eğitim Kurumlarında Eğitimin Çağdaşlığının Sorgulanması	279
<i>Erol BULUT</i>	

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

Eğitimin Sosyokültürel Temelleri..... <i>Ali Rıza ABAY</i>	282
Eko-Okullarda Ve Klasik-Okullarda 8.Sınıf Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması..... <i>Sönmez GİRGİN, Fatma ER</i>	283
Enchancing Students' Vocabulary Knowledge In Thai Studies Through Lexicographical Process..... <i>Kasidit WATCHARAPHAN</i>	284
English And Demotivating Factors..... <i>Murat GÖLGEİ</i>	293
Environmental Attitudes And Awareness Of Turkish, Libyan And Northern Cyprus University Students On Water..... <i>Şerife GÜNDÜZ, Fidan ASLANOVA</i>	294
Eurimages Membership And Turkish Cinema..... <i>İrfan HİDİROĞLU</i>	303
Evaluating Competitiveness Using Fuzzy Analytic Hierarchy Process: A Case Study Of Port Enterprises In Turkey..... <i>Ednan AYYAZ, Mehmet ÖZBİLGİN, Fatma KÖŞ AYDIN</i>	308
Evaluation Of Language And Speech Materials For Language And Speech Disorders: A Study Of Meta-Synthesis..... <i>Serkan DİNÇER, Özgül AKIN ŞENKAL</i>	315
Evaluation Of Opinions And Thoughts Of Social Services Associate Degree Program Students On Internship Applications: Anadolu University Open Education Faculty Sample..... <i>Abdurrahman İlhan ORAL</i>	321
Evidence-Based Mental-Health Promotion For University Students – A Way Of Preventing Drop-Out..... <i>Klára TARKÓ, László Lajos LIPPAI, Zsuzsanna BENKŐ</i>	322
Examination Of Perception Of Communication Skills Of The Secondary School Teachers In Terms Of Various Variables..... <i>Songül ŞAHİN</i>	330
Examination Of Social Media Usage In Teacher-Parent Communication: Whatsapp Example..... <i>Nesrin ÖZDENER, Öznur TANRIVERDİ, Nagihan DÖNMEZ</i>	344
Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Magdaire Modeline Dayalı Dijital Oyun Tasarımı Etkinlikleri..... <i>Gülşah ULUAY, Alev DOĞAN</i>	352
Findings Of Social Gender Inequality In Counseling Process..... <i>Azize Nilgün CANEL, Denizhan ÇETİN</i>	353

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

Geleneksel Haber Organizasyonları Ve Dijital Gazetecilik: ‘The Guardian’ Gazetesi Örneği.....	363
<i>Berrin KALSIN</i>	
Generic Assessment Rubrics For Computer Programming Courses	373
<i>Aida MUSTAPHA, Noor Azah SAMSUDİN, Nureize ARBAİY, Rozlini MOHAMED, Isredza Rahmi HAMİD</i>	
Günümüzde Televizyon Haberlerinde İdeoloji.....	374
<i>Ahmet ESKİCUMALI, Seval ÜKSEL</i>	
Hz. Peygamber’in Hadislerinde Temsil Ve Teşbihlerin Bir Eğitim Metodu Olarak Kullanılması .	382
<i>Arif GEZER</i>	
İfade Özgürlüğü Perspektifinden Medya Özgürlüğü Ve Sınırları	389
<i>Cengiz GÜL</i>	
Impact Of Open And Distance Learning On Agriculture Education.....	397
<i>Gomathi VELU, Santhi PERİYASAMY, Devagi PERİYASAMY</i>	
Implementing Open Source Platform For Education Quality Enhancement In Primary Education: Indonesia Experience	398
<i>Marsudi Wahyu KISWORO</i>	
Importance Of Practical Lessons For Students Of Technical And Engineering	405
<i>A. RAMÍREZ-LÓPEZ, D. F. MUÑOZ-NEGRON, S. ROMERO-HERNANDEZ</i>	
Improving Nos Understanding Through History Of Science Instruction: Contextualized Explicit And Reflective Approach.....	418
<i>Nuri BALTA, Selim GÜVERCİN</i>	
Institution Exams Held Within The Scope Of Anadolu University Examination Services Analysis Of General Ability Questions	426
<i>Betül HACİKÖYLÜ</i>	
Institutional Strengthening Initiative: Using Faculty And Its Professional Development As A Lynchpin	427
<i>Kulsoom JAFFER</i>	
Integrating Computer-Assisted Language Learning in Saudi schools: A Change Model.....	428
<i>Marilyn Leask, Saleh Alresheed</i>	
Integration Between Applications, Real Life Experience.....	429
<i>Mutassim AWADALLAH</i>	
Integration Of Technology-Based Resources In Adult Learning And Teaching Contexts: A Literature Review.....	430
<i>Seda KHADIMALLY</i>	
Interactive Learning By Using Augmented Reality Technology: The Development Of Electronic Publication Course For Education In Thailand.....	439
<i>Paitoon SRIFA</i>	
Intercreativity And Smooc. The Importance Of The Collective Intelligence In The ECO European Project	443
<i>Sara Osuna ACEDO, Lucía Camarero CANO</i>	

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

Investigation Of Anger Expression Styles Of The Secondary School Students Through Picture Drawing Method	453
<i>Müge Yukay YÜKSEL, Hacer YALÇINTAŞ, Beyza ÖZOĞLU, Ferit GÜNEŞ</i>	
Investigation Of Mobile Assesment Environment Design Studies.....	464
<i>Melih KARASU, Tarık KIŞLA, Jale İPEK</i>	
K-12 Teachers' Perceptions Of Barriers And Benefits In Technology Usage	471
<i>Carol TODD, Lin B. CARVER</i>	
Kamu Hizmetlerinin Elektronik Ortamda Sunumu: E-Devlet Projesinin Halkla İlişkiler Modelleri İle İncelenmesi	479
<i>Aytekin İŞMAN, Seval ÜKSEL</i>	
“Kitabi-Dədə-Qorqud” Dastanının Müxtəlif Xarici Dillərə Tərcüməsi	487
<i>Zemfira İsaxan qızı ABBASOVA</i>	
Kurumsal Dergicilik Bağlamında; Sakarya Ticaret Ve Sanayi Odası İle Bolu Ticaret Ve Sanayi Odası Dergilerinin Karşılaştırılması	490
<i>Mustafa ÖZTUNÇ</i>	
Learning Analytics.....	496
<i>İlker KAYABAŞ</i>	
Measuring The Impact Of Student Diversity On Performance With Classroom Response Systems	497
<i>Stephan SCHMUCKER, Sönke HÄSELER</i>	
Mekki ve Medeni Ayetlerin Eğitim Açısından Değerlendirilmesi	505
<i>Muhammed Aydın</i>	
Meslek Yüksekokulu İnşaat Bölümü Öğrencilerinin Eğitim Sistemi Hakkındaki Görüşler	513
<i>Bülent KOPARAN, Sinan AYDIN</i>	
Metaforik Algılamalar: ‘Biyoloji’ Kavramının İncelenmesi	517
<i>Ali KELEŞ</i>	
Mobile Learning Adoption by Language Instructors in Taibah University	518
<i>Sabah Sadiq Hussain BAKHSH</i>	
Model Mediated Higher Education Course	544
<i>László HORVÁTH</i>	
Modeling Behavior Of Students In E-Learning Courses On The Basis Of Use Interactive Animations.....	555
<i>Martin MAGDİN</i>	
New Trends In Massive Open Online Courses.....	556
<i>Buket Kip KAYABAŞ, Cengiz Hakan AYDIN</i>	
Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öz Güven Ve Mesleki Tutumları: Bartın İli Örneği	557
<i>Sezar KARACA</i>	
On The Use Of Euklid Dynageo In Geometry Lectures At The High Schools Or Universities	563
<i>Engin CAN</i>	

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

Online Learning Is A Process, Not Finesse	567
<i>Riad S. AISAMI</i>	
Opinions And Recommendations About The Interaction Improvements Of Environmental Education And Technology.....	574
<i>Emete GERÇEL, Fidan ASLANOVA</i>	
Ortaöğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersinin Örtük Program Açısından İncelenmesi	581
<i>Ahmet ESKİCUMALI, Nurullah AYDENİZ</i>	
Ortaöğretim Öğrencilerinin Medya Okuryazarlığı Düzeyleri.....	582
<i>Ahmet ESKİCUMALI, Zümra KÜÇÜK</i>	
Öğrenci Aile Okul Üçgeninde Sosyal Ağların Ve Sosyal Sermayenin Önemi	590
<i>Sümeyye Beyza ABAY</i>	
Öğretmen Adaylarının Metabilşsel Farkındalıklarında Problem Çözmeye Yönelik İnanç Ve Tutumlarının Etkisi	591
<i>Fatih BAŞ, Meryem ÖZTURAN SAĞIRLI, Mehmet BEKDEMİR</i>	
Öğretmen Adaylarının Metabilşsel Farkındalıklarında Problem Çözmeye Yönelik İnanç Ve Tutumlarının Etkisi	593
<i>Fatih BAŞ, Meryem ÖZTURAN SAĞIRLI, Mehmet BEKDEMİR</i>	
Özel Hastanelerde İletişim Sorunları: (Kocaeli İli Örneği)	595
<i>Aytekin İŞMAN, Ezgi VERSAN</i>	
Practice-Based In Service Teacher Training In Health Promotion And Mental Health Promotion On The Basis Of Antonovsky's Theory.....	596
<i>Zsuzsanna BENKŐ</i>	
Predictors Of Student Preferences For Blended Learning: An Empirical Investigation	602
<i>Gheorghe MILITARU, Anca-Alexandra PURCAREA, Olivia-Doina NEGOITA</i>	
Processes of the School Management, Usage of Information Technologies in Adolescents and Aggression Relation.....	608
<i>Emete GERÇEL</i>	
Production Processes Of E-Learning Materials By Using Interactive Displays.....	618
<i>Salih GÜMÜŞ, Ayfer BEYLİK</i>	
Psycho-Social And Educational Aspects Of Development Of Financial Literacy In Adults.....	619
<i>Jaroslav VETEŠKA</i>	
Pupils' Mathematical Self-Concept In The Beginning Of The Sixth Grade.....	623
<i>Päivi VALLI, Päivi PERKKILA, Raine VALLI</i>	
Serdivan İlçesindeki Kyk Öğrencileri Ve Personel Arasındaki İletişim Sorunları.....	631
<i>Aytekin İŞMAN, Neslihan AKSARI</i>	
Significance Of Experiment In The Teaching Process – Application Of Potentiometric Experiment As Example.....	632
<i>Renato TOMAŠ, Roko VLADUŠIĆ</i>	

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

Simyadan Modern Kimya Bilimine Geçişi Sağlayan Temel Faktörler	633
<i>Yaşar GENEL</i>	
Siyasal İletişim Alanında İletişim Yönetimi: Ak Parti Örneği	634
<i>Aytekin İŞMAN, Sevcan BESİKCI</i>	
Smart Development And Educational Technology In Rural Areas: Lessons From Two Case Study Regions	640
<i>Michael STEINER, Johannes MOSSBÖCK</i>	
Social Intelligence Of Teachers And Coping With Demanding Situations In Teaching Practice... 645	
<i>Miroslav FRANKOVSKÝ, Zuzana BIRKNEROVÁ, Lucia ZBIHLEJOVÁ, Anna LELKOVÁ</i>	
Some Characteristics Of E-Learning Materials In Secondary Technical Education In Slovenia.... 652	
<i>Damijan ŠTEFANC, Mojca Kovač ŠEBART, Jasna MAŽGON</i>	
Sosyal Medya Kanallarının Satın Alma Davranışına Etkisi; Wilbur Schram Ve İletişim Modelleri.....	660
<i>Aytekin İŞMAN, Gizem ALTUN</i>	
Strategic Approach To Communication In Television Programs And Series: Personal Development Specialists, Nlp, New Age Astrologists, Spiritual Opinion Leaders And An Example Of A Tv Series: Kiralık Aşk (Hired Partner)	670
<i>Nevin ALGÜL</i>	
Strategic Management Context The Balanced Scorecard Model-Based Performance Management System In Higher Education Institutions	671
<i>Hakkı GÖKBEL, Hasan Kürşat GÜLEŞ, Kazım KARABOĞA, Tuęba ŞENER</i>	
Student Perception Of Technology Use In Maritime Education	680
<i>Cheah Phaik KIN</i>	
Students' Perception Of Computer Assisted Instruction In Hong Kong Higher Education	685
<i>Hon Keung YAU, Sin Yi CHONG</i>	
Students Understanding Of Mathematics Using From Prototypical Examples: Analyze In Linear Algebra	703
<i>Sinan AYDIN, Yaşar AKKAN</i>	
Study On Developing The Assisting Program For Customized Housing Design For The Elderly. 706	
<i>Junu HEO, Jae Hee CHUNG, Jong KIM</i>	
Syllabus or Silly-Bus?A Suggested Technology, EQ And Performance-Based Non-Native ELT/EFL Teacher Training Syllabus (TTS).....	714
<i>Hidayet TUNCAY</i>	
Teacher Education Through Ict. Moocs: New Learning Environments	727
<i>Alberto FORNASARI</i>	
Teaching And Learning Accounting In An Innovative Business Simulation: Portuguese Case Study	733
<i>Helena COSTA OLIVEIRA, Manuel SÁ, Teresa BARROS, Vânia ARANTES</i>	
Teaching And Learning Advanced Calculus Using The Web.....	739
<i>Marta G. CALIGARIS, Georgina B. RODRIGUEZ, Lorena F. LAUGERO, José E. VALENTINI</i>	

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

Teaching Arabic In Turkey - Problems And Solutions <i>Ramazan ÖZMEN</i>	745
Technology In Education..... <i>Dilek ÜNLÜ</i>	749
Teknolojinin Doğru Kullanımı Ve Siber Zorbalık Eğitim Programı..... <i>Uğur ÖNER, Seva DEMİRÖZ</i>	753
The Achievement And Satisfaction Of Undergraduate Students Of Phranakhon Rajabhat University Through Multimedia Learning On Environmental And Natural Resources Management..... <i>Hattaya NETAYARAKS</i>	756
The Applicability Of " Peer Teaching " Techniques In Foreign Language Teaching..... <i>Ayfer ÇOLAK</i>	760
The Application Of Smart Devices In Teaching Students With Special Needs..... <i>Hüseyin GÖKSU, Tolgay KARANFILLER, Kamil YURTKAN</i>	761
The Development Of Online Mobile Classroom Using Power Generated From Solar Cells <i>Sunchai PATTANASITH</i>	766
The Impact of an Augmented Reality System in Teaching Machine Dynamic Course for Engineering Students <i>Ali ALMUSAWI, Adhrra Al.RESHEIDI, Maisaa Al.JADEEDI, Abdulrahman ALSAADI, Halima Al.RIYAMI</i>	771
The Impact Of Entrepreneurship Courses In Universities On The Student's Entrepreneurship Ability <i>Ulku BİLDİRİCİ</i>	774
The Impact Of Teacher Talking Time On The Effectiveness Of English Language Teaching <i>Wafaa ALHEJAILI</i>	775
The Importance Of New Media In The Organisation Of International Sculpture Symposiums: The Case Of Istanbul Kartal International Sculpture Symposium..... <i>Canan ZÖNGÜR</i>	776
The Information And Communication Technology Learning Package For Enhance Graduated Students' 21st Century Skills..... <i>Nattaphon RAMPAI</i>	782
The Lea's Box Project As A Pratical Implementation Of Educational Data Mining Algorithms... <i>Lenka FIRTOVA</i>	786
The Reevaluate Statistical Results Of Aproach About Pedagogy Of Anatolian In Parents, Lived In One Anatolian City Using Artificial Neural Network And Multivariate Regression Analysis..... <i>Esmâ UZUNHISARCIKLI, Vesile ŞENOL, Erhan KAVUNCUOĞLU, Raziye PEKŞEN AKÇA, Fevziye ÇETINKAYA</i>	790
The Relationship Between Students' Readiness For E-Learning And Their Achievement In Flipped Classroom <i>Abdullah Yasin GÜNDÜZ, Buket AKKOYUNLU</i>	802

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

The Role Of Social Media In Education Administration With The Heads Of Departments At The Yarmouk University Jordan.....	803
<i>Muneera AL-SHURMAN</i>	
The Use Of Kinect In Teaching And Learning Environment.....	804
<i>Hakan YÜKSEL</i>	
The Use Of Learning Objects In Teaching Linear Algebra.....	809
<i>Marta G. CALIGARIS, María Elena SCHIVO, María Rosa ROMITI, Matías MENCHISE</i>	
Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Tv Reklamlarıyla Yeniden Üretilmesi	814
<i>Aytekin İŞMAN, Ayşe PEKER</i>	
Türk Yükseköğretiminde Uzaktan Öğretime İlişkin Mali Mevzuat: Uygulama Ve Değerlendirme.....	828
<i>Canatay HACIKÖYLÜ</i>	
Türkçe Ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Değerler Eğitiminin Etkililiğine İlişkin Görüşleri	834
<i>Ali Fuat ARICI, Mustafa BAŞARAN, Hikmet DEGEÇ</i>	
Türkiye Televizyonlarında Yetişkin Eğitim Programlarının Niteliği.....	835
<i>Aytekin İŞMAN, Gökhan KUZUCANLI</i>	
Twitter As A Means And Form Of Communication	836
<i>H.Hale KUNUCEN</i>	
Two Different Methods Usage In Multi-Digit Numbers Subtraction With Borrowing And Success Results	851
<i>Engin CAN</i>	
Uluslararası Haber Ajanslarında Arap Baharı'nın Haber Analizi	855
<i>Nurşen MAZICI</i>	
Universities And Globalization Processes. The Study “Young Universe” By The Generational Observatory Of The University Of Bari Aldo Moro	881
<i>Giovanna Da MOLIN, Alberto FORNASARI</i>	
Unpdating Of Programming Lessons For Students Of Computer Engineering	886
<i>A. Ramirez-LÓPEZ, D. F. Muñoz-NEGRON, S. Romero-HERNANDEZ</i>	
Use Of Interactive White Board For E-Learning: An Innovative Better By Far Idea.....	891
<i>Tella, ADEYINKA</i>	
Use Of Technology In The Application Kitchens Of Vocational Education Schools.....	910
<i>Mutlu DOĞAN</i>	
Using Software Adams For Understanding Kinematics And Mechanical In Engineering Courses	915
<i>Ramírez-LÓPEZ, Muñoz-NEGRON</i>	
Using Touchscreen Technology To Support Basic Numeracy Learning Process For High Functioning Children With Autism	919
<i>Muhamad Fairus KAMARUZAMAN, Harrinni Md NOR, Mustaffa Halabi Haji AZAHARI</i>	

IETC, ITEC, IDEC, ITICAM 2016 Proceedings Book

Uzaktan Öğrenenlerin Akran Değerlendirmesine Yönelik Görüşleri.....	927
<i>Serpil KOÇDAR, Nejdet KARADAĞ</i>	
Üniversitelerin İngilizce Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin İngilizceye Yönelik Motivasyon Düzeyleri ve Tutumları İle Başarıları Arasındaki İlişki	928
<i>Ahmet ESKİCUMALI, Orhan ATAMAN</i>	
Üstün Zekalı Çocukların Okullarda Akranları İle Yaşadığı İletişim Sorunları (Sakarya İli Örneği)	929
<i>Aytekin İŞMAN, Arzu SAYGINER ÇİL</i>	
Vakif Üniversitelerinde İlişkisel Pazarlama Uygulamaları	930
<i>Mustafa Özgür SEÇİM</i>	
Video Games, Computers, Mobile Phones & Social Network Use Among Immigrant And Native Adolescents In Southern Spain	936
<i>Encarnación Soriano AYALA, Antonio José GONZÁLEZ-JIMÉNEZ, Verónica CABELARO CALA</i>	
Visualization In Teaching Probability	944
<i>Timur KOPARAN</i>	
When Technology Dances With Music: The Integration Of Music Training Into Computer-Assisted Pronunciation Learning.....	945
<i>Pi-hua TSAI</i>	

Düşük Ücretle İşçi Çalıştıran İş Yerlerine Karşı Hareketin Kullandığı Çevrim İçi Uygulamalar

Şermin TAĞ KALAFATOĞLU

Ordu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Türkiye
tagsermin@gmail.com

ÖZET

Küresel dünya ekonomisinin önemli yapı taşlarından olan çok uluslu şirketler ürünleri üretmek yerine bitmiş ürünleri almakta ve bunları markalaştırmaktadır. Üretim sürecinden kendilerini soyutlayan şirketler, tedarikçileri üzerinde belirledikleri özellikteki ürünleri hızlı ve ucuz bir şekilde üretmeleri için baskı uygulamaktadır. Üretim sürecinde şirketlerden gelen bu baskılarla birlikte; üçüncü dünya ülkelerinin yabancı yatırımlarını çekmek amacıyla diğer ülkelerin yanında daha cazip olanaklar sunabilmek için işçilerin haklarını göz ardı etmeleri sonucunda çalışma koşulları ve ücretleri konusunda dibe doğru bir yarış ortaya çıkmıştır. Bu şartlar altında var olan koşulların iyileştirilmesi adına düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı çıkan hareket yeni iletişim teknolojilerini de işin içerisine katarak mücadeleye girişmiştir. Çalışma kapsamında hareketin çabalarında etkili olabilmek için kullandığı çevrim içi uygulamalar ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, İnternet, düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı hareket, aktivizm, elektronik sivil itaatsizlik

ONLINE PRACTICES OF THE ANTI-SWEATSHOP MOVEMENT

ABSTRACT

Multinational companies which are one of the important aspects of the global economy get the finished products and brand them instead of producing. Companies who isolate themselves from the production process apply pressure on suppliers to produce products in a quick and inexpensive way. Besides this pressure from the companies in the production process, third world countries offer more attractive opportunities by ignoring workers' rights in order to attract foreign investment into their countries alongside other countries. As a result of this situation a race to the bottom in wages and working conditions has emerged. In this race anti-sweatshop movement has arisen and worked for the improvement of existing conditions by using new communication technologies. This article examines online tactics which have been employed by the anti-sweatshop movement to enhance of their impact in struggle.

Key words: Globalization, Internet, anti-sweatshop movement, activism, electronic civil disobedience

GİRİŞ

Düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı olan hareket küresel şirketleri çalıştırdıkları çalışanların haklarını gözetmek, çalışma koşullarını iyileştirmek, kodlar geliştirmek ve şirketin sosyal sorumluluk raporlarını yayımlamak konusunda yönlendirmek açısından önemli bir role sahiptir. Hareketin aktivistleri, tüketicileri aldıkları ürünlerin ve markaların arkasında var olan ancak kendilerinden gizlenen üretim pratiklerinin ortaya çıkması konusunda teşvik etmektedirler. Tüketicileri bilinçlendirme yönünde atılan adımlar uluslararası şirketleri üretim politikaları ve uygulamaları konusunda sorumluluk üstlenmeleri için zorlamaktadır. Bu açıdan pek çok şirket sosyal adalet “kapan”ına yakalanmış bulunmaktadır. Şirketler her gün, tüketicilerin, aktivistlerin ve pazarın insan hakları ve sosyal adalet konusunda kendilerine çeki düzen vermeleri için zorlamalarına maruz kalmaktadır. (Micheletti ve Stolle, 2008, s.750).

Üretim sürecinde küresel şirketlerin uygulamalarına yönelik endişelerin yaygın bir şekilde ifade edilmesi, tüketicilerin farkındalık geliştirmeleri ve bilinçli tercihler yapmalarıyla küresel üretim zinciri üzerinde reform gerçekleştirilmesine yönelik adımların atılması gündeme gelmiştir. Bu adımların atılmasında düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı hareketin çabaları dikkatleri çekmektedir. Hareket mücadelelerini organize etmekte ve harekete geçmekte çevrim içi yollara da başvurmaktadır.

Hareketin nelere karşı hangi yollara başvurarak mücadele ettiğine detaylı olarak bakmadan önce, düşük ücretle çalışan işçilerin çalışma koşullarını daha iyi anlamak için çalışma yerlerinin bulunduğu bölgeleri ele almakta yarar var. Bu bölgelerin ortaya çıkışı ve çalışma koşullarının ortaya konulması düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı hareketin çıkış noktasını anlamak açısından önem taşımaktadır.

İHRACATA YÖNELİK ÜRETİM SERBEST BÖLGESİ

Üçüncü dünya ülkelerinden bazıları yabancı yatırımı etkilemek için çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Özel ekonomik bölgeler oluşturarak ticaretin artışını desteklemektedirler. Bu bölgeler ihracata yönelik üretim serbest bölgesi olarak (export processing zones-EPZ) ya da serbest ticaret bölgeleri (free trade zones-FTZ) olarak bilinmektedir. Bir EPZ bölgesi yabancı şirketlerin fabrikalarını kurmaları ve işlerini yürütmeleri için davet edildikleri bir alandır. Bu alanlarda Bowden'ın (2004) da belirttiği gibi ev sahibi hükümet şirketlerin yatırım yapmalarının karşılığında ithalat ya da ihracat gümrük tarifeleri kaldırmakta ve birkaç yıl boyunca vergiden muaf tutmaktadır (s.18).

Klein'in (2002) vurguladığı üzere "ürünler değil, markalar" stratejisinin parlak konseptine rağmen, üreticiler için üretim zahmetli bir yol olarak ifade edilmekte, birilerinin küresel markaların anlamlarını verecekleri ürünlerin yapımını üstlenmesi gerekmektedir. Bu noktada serbest ticaret bölgeleri devreye girmektedir. Endonezya, Çin, Meksika, Vietnam, Filipinler ve diğer yerlerde ihracat ürünlerini işleme bölgeleri giysi, oyuncak, ayakkabı, makine ve hatta araba yapımının ana üreticileri olarak ortaya çıkmaktadırlar (s.202).

EPZ'lerin Üçüncü Dünya ekonomilerine yardım edeceği düşüncesi ilk olarak 1964'te Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyinin gelişmekte olan ülkelerle olan ticaretin ilerlemesi için bölgeleri onaylayan bir önergeyi kabul etmesiyle geçerlilik kazanmıştır. Bu düşünce, 1980'lerin başında Hindistan'ın düşük ücretli bölgelerinde üretim yapan şirketler için beş yıllık bir vergi indirimi sunmasına kadar hızlı bir artışa geçmemiştir (Klein, 2002, s.205).

EPZ'lerin ardında yatan teori, bunların yabancı yatırımcıyı etkileyeceği, her şey yolunda giderse bu yatırımcının ülkede kalmaya karar vereceği ve bölgenin montaj hatlarının teknoloji transferleri ve yerel endüstrilerle sürekli gelişme göstereceğidir. Fakir ülkelerin hükümetleri bu parlak tuzağa düşmekte, yatırımcıları vergi indirimleri ve gevşek düzenlemeler ile kendi ülkelerine çekmeye çalışmaktadırlar. Hükümetler yabancı yatırımı ülkelere çekmek adına birbirleriyle dibe doğru bir yarışın içerisine çekilmekte ve bu yarışta kendi ülkelerindeki işçilerin haklarını tamamen göz ardı etmektedirler. Örneğin Meksika Başkanı Vincente Fox, "Güney Meksika'da Guatemala ve Çin'deki koşulların aynı kuruyoruz. Onlarla aynı seviyede rekabet gücü sağlayabiliriz" sözleriyle bu durumu ifade etmektedir. Ancak Güney Meksika'nın çok düşük ücretleri bile, EPZ'lerin buraya yerleşmesine yetmemektedir (Klein, 2002: 206; Brecher vd., 2000, s.125).

Yabancı yatırımın eleştirilen yönlerinden biri de farklı ülkelerdeki EPZ'ler arasında kolaylıkla yer değiştirmeleridir. Çalışma standartlarının yükseltilmeye çalışılması buna neden olabilmektedir. Standartları yükseltmeye çalışan ülkeler yatırımcıyı kaybetmektedir. Örneğin, Filipinler'de sendika teknik olarak yasal olmakla birlikte, bu bölgelerde yaygın olan anlayış sendikalara karşıtlıktır. Eğer işçiler fabrikalarında sendika organize etme girişiminde bulunurlarsa, sorun yaratıcı olarak görülmekte, sıklıkla tehditler ve gözdağı vermelerle yüz yüze gelmektedirler (Wall, 2005, s.58; Klein, 2002, s.212).

Serbest ticaret bölgelerinde işçi hakları ihlalleri sıklıkla gözlenen bir durumken bu bölgelerdeki iş yerlerinin çalışma ortamlarını daha iyi anlayabilmek için bunlara daha yakından bakmakta yarar var. Bu iş yerlerinin özelliklerinin neler olduğu ne türde firmaların buralarda mal ürettiği konusu biraz daha detaylı bir şekilde ele alınabilir.

DÜŞÜK ÜCERTELE İŞÇİ ÇALIŞTIRAN İŞ YERLERİ

General Accounting Office-GAO düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerini "federal ya da devlet işçi yasalarından en az birini ihlal eden, minimum ücret uygulayan, fazla mesai, çocuk işçiliği, endüstriyel eve iş, mesleki güvenlik ve sağlık, işçi tazminatı ya da endüstriyel kayıt" gibi konularda ihlalleri olan çalışma yeri olarak tanımlamaktadır (Ross, 2004, s.22).

Düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerindeki tehlikeleri buraları ziyaret eden araştırmacılar şu şekilde sıralamaktadır: Çalışma mekânlarının aşırı sıcak olması, fan ve vantilatörlerin eksik olması, ciğerleri kirli havadan koruyacak maskelerin olmaması ve kimyasal işlemlerden geçmiş kumaşla herhangi bir koruma olmadan temas. İşçilerde sıklıkla baş ağrısı, baş dönmesi, solunum yolları sorunları ve çeşitli cilt hastalıkları gibi tekrar eden sağlık sorunları görülmektedir (Featherstone, 2002, s.5).

Düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerinde çalışanların hikâyelerini ele alan çalışmalara bakıldığında bunların büyük benzerlikler taşıyan detaylar üzerinde durdukları görülmektedir. Çalışma gününün bu iş yerlerinde son derece uzun olduğundan sıklıkla bahsedilmektedir. Klein (2002) "What Is This Movement?" isimli yazısında farklı ülkelerdeki çalışma saatlerine ilişkin örneklere yer vermektedir. Çalışma günü, Sri Lanka'da 14 saat,

Endonezya'da 12 saat, Güney Çin'de 16 saat, Filipinlerde 12 saattir. Uzun çalışma saatlerinin karşılığında ihracata yönelik üretim serbest bölgelerinde ödenen ücretler son derece düşüktür. Çin'de özel ekonomik bölgelerde markalı ürün üretiminde Wall-Mart, Ralph Lauren, Ann Taylor, Esprit, Liz Caliborne, Kmart, Nike, Adidas, J.C Penney ve Limited gibi firmaların saat başına 87 cent bazen de 13 cent ödediği tespit edilmiştir. Hükümet yatırımcıları korkutup kaçırmamak adına işçi haklarını düzenleyen yasalarda esnekliğe gitmekte bu durum da hor kullanımları ortaya çıkartmaktadır (2002, s.210-212).

Yabancı yatırımı cezbetmek amacıyla oluşturulan EPZ'lerde çalışanların durumları küreselleşmenin karanlık yüzü olarak eleştirilmektedir. Çalışanlar içerisinde en çok ezilen kesime bakıldığında bunların çocuklar ve kadınlar olduğu görülmektedir. Çocuklar sanayi devri zamanındaki koşullarda çalıştırılmaktadırlar. Örneğin, Hindistan'da tahmini olarak 55 milyon çocuk, kölelik koşullarında çalıştırılmaktadır. Bu çocuklardan kimisi fakir ailelerinin borçlarını ödemekte kimisi ailesi tarafından köle olarak satılmakta kimisi ise kölelik koşullarında çalıştırılmak üzere kaçırılmaktadır. En şanssız olanları çalışmalarının karşılığında hiç para alamamaktadır. Hintli resmi şef hakim P. M. Bhagwati, günde 14-20 saat çalışan erkek çocuklar gördüğünü, bu çocukların çalıştıkları yerlerde dövüldüklerini hatta baş aşağı ağaçlara asıldığını ifade etmektedir (Korten, 2001, s.218).

MIT'de ekonomist ve New York Times'da köşe yazarı olan Paul Kraugman "Çocukların düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerinde çalışmalarından daha kötü bir şey olabilir mi?" diye sormaktadır. Bu sorunun cevabı ne yazık ki evettir. 1993'te Bangladeş'te çocuk işçilerin Wal-Mart için giysi ürettikleri ortaya çıkartılmıştır. Bunun üzerinde senatör Tom Harkin yasal çalışma yaşının altında işçi çalıştıran ülkelerden ithalatı yasaklayan yasa önerisinde bulunmuştur. Bunun doğrudan sonucu Bangladeş fabrikalarında çocuk işçilerin istihdam edilmesinin durdurulmasıdır. İşlerinden olan çocuklar daha kötü işlerde çalışmaya başlamış ve önemli sayıdaki çocuk fuhuş sektörüne itilmişlerdir (Derber, 2002, s.37).

Düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerleri sadece Üçüncü Dünya ülkelerinde değil endüstrileşmiş ülkelerin gelişmiş şehirlerinde de bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde Government Accountability Office-GAO'nun raporuna göre, New York'taki 6500 giysi atölyesinin üçte birinden fazlası düşük ücretlidir. Los Angeles'daki 5000 yerin 4500'ü, Miami'de 500 yerden 400'ü, Portland, New Orleans, Chicago, San Antonio ve Philadelphia'daki pek çok yerin düşük ücretli olduğu gözler önüne serilmektedir. Orange County'nin Küçük Saygon'unda 1 dolar yaygın olan bir ücrettir. New York'un Sunset Parkındaki Chinatown'da saatlik ücret tabanı 2 dolar civarındadır. Amerikalıların çalışmaktan kaçındığı düşük ücretli işlerin yüzde 75'inde göçmenler çalışmaktadır. Özellikle yasal olmayan göçmenler, çok kolaylıkla yaralanabilecekleri, az para ödenen ve ağır olan işlerde çalışmaktadırlar. Çoğunlukla günde 12-14 saat arasında, haftada 6 gün ve saati 6 dolardan çalışan işçiler şikâyet ettiklerinde ya da daha iyi ücret talep ettiklerinde genellikle göçmen ofislerine ihbar edilmektedirler (Ross, 2004, s.21-22; Sanbrano, 2002, s.59).

Hükümetin deregülasyonu, işçi hareketinin zayıf olması, ithalat yarışı ve fazla iş seçeneğine sahip olmayan göçmenlerin sayısındaki artış bu çalışma koşullarının ortaya çıkışında ve devamında etkili olmuştur. Çalışma koşullarının iyileştirilmesi adına işçilerin örgütlenip harekete geçmesi ve diğerlerine de ilham kaynağı olması açısından giyim endüstrisindeki büyük markalara karşı yapılan eylemler örnek teşkil etmektedir. Bu türde karşı duruşlar yalnızca giyim sektöründe değil düşük ücretle çalışan işçilere, restoran çalışanlarına, kolej öğrencilerine ve gençlere mücadele etmek konusunda yol gösterici olmuşlardır (National Mob Against Sweatshops, 2002, s.114).

DÜŞÜK ÜCRETLE İŞÇİ ÇALIŞTIRAN İŞ YERLERİNE KARŞI HAREKET

Küreselleşmenin sömürücü yönüne karşı çıkan çeşitli toplumsal hareketler olmuştur. Bunların içerisinde en bilinenlerinden biri de düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı olan harekettir (Clair, 2012, s.1). Hareket, küresel giyim endüstrisi üzerinde iş gücü standartlarını zorlayan, işçilerin çalıştıkları işyerlerinin koşullarını tespit eden ve şirketleri eylemlerinden sorumlu tutan kişilerin çabalarıyla ortaya çıkmıştır. Margaret Keck ve Kathryn Sikkink'in *Activists Beyond Borders* (1998) isimli kitaplarında belirttikleri gibi hareket uluslararası bir eylem ağına dayanmaktadır (aktaran DeWinter, 2000, s.101).

Şirketleri eylemlerinden sorumlu tutma hareketi, dağınık haldeki uluslararası aktörlerin bir ağı olup, gevşekçe örgütlenmiş olan yapıların sağladığı avantajları sonuna kadar kullanmaktadır. Değer sistemleri ortak olanları bir araya getiren hareket, belirli bir örgüte bağlılık ya da eylem için sabit bir stratejiye sahip değildir. Bu esneklik harekete yeniliklere adaptasyon ve öğrenmeye açıklık açısından kolaylık sağlamaktadır (Connor 2004, s.63). Amaçları şirketleri üretim süreçlerinde belirli standartlar koymanın yanı sıra; üretimin topluluklar, işçiler ve çevre üzerindeki etkileriyle ilgili olarak sorumluluk almak üzere zorlamaktır. Hareketteki katılımcıları ağırlıklı olarak Kuzey ve Güney yarım küredeki gevşekçe bağlantılı gruplar ve bireyler oluşturmaktadır. Bunların içerisinde sendikalar, insan hakları ve işçi hakları grupları, çevreci, dini, tüketici grupları ile yatırımcılar, ticaret

birlikleri, öğrenciler, üniversiteler ve sıradan yurttaşlar yer almaktadır. Hareket 1970'lerde, özelleştirme ve deregülasyon akımları ile ticaret ve yatırımın liberalizasyonun arttığı; sendika üyeliklerinde azalma yaşandığı, çokuluslu şirketlerin gücü konusunda farkındalığın arttığı ve Güney yarım kürenin Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen konusunda isteklerinin öne çıktığı bir dönemde ortaya çıkmıştır (DeWinter 2000, s.102).

Amerikan kamuoyunun gündemine doksanlı yıllarda girmiş olan harekete doksanların sonlarına doğru eklektik bir grup olan 43 hükümet dışı örgüt ve sayıları giderek artan uluslararası organizasyon bağlantılı hale gelmiştir (Rock 2003, s.23).

Düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı olan hareketin ortaya çıkışı ve kampanyalarıyla isteklerini biçimlendirmeleri; küresel giyim endüstrisinde son otuz yılda gerçekleştirmiş olan önemli değişiklikler bağlamında değerlendirilmektedir. Giyim ve tekstil sektöründe faaliyet gösteren Amerikan şirketleri, Çoklu Fiber Anlaşması'nın (Multi Fiber Agreement-MFA) korumasından yararlanarak; ikili müzakerelerle tekstil ve giyim ürünlerinin ithalatı ve ihracatı konusunda sınırları belirlemiştir. MFA, Kuzey Amerika Serbest Ticaret Birliği (the North American Free Trade Association) ve Karayipler Havzası Girişimi (the Caribbean Basin Initiative) ile birlikte gelişmekte olan bölgelerdeki üreticilerin rekabet gücünü ve ürün çeşitliliğini arttırmış; ayrıca üretim tekniklerini daha sofistike hale getirmelerine olanak sağlamıştır. Bunun sonucunda Doğu Asya, Meksika ve Karayipler Havzasında rekabet artmıştır. Bu bölgelerde hükümet yabancı yatırımı, ihracat işleme bölgesi yaratarak, esnek iş gücü ve çevre koruma standartları önererek, vergi indirimi ve gümrük vergilerinden muafiyetle teşvik etmektedir. Bu durum dibe doğru yarış sonucunu beraberinde getirmiş, gelişmekte olan bölgelerdeki hükümetler birbirleriyle rekabet ederek yabancı sermayeyi kendi ülkelerine çekebilmek için iş gücü piyasasını düzenlemeyip ücretleri düşük tutmuşlardır. Gelişmekte olan bölgelerde daha iyi çalışma koşulları için mücadele eden giyim sektörü işçileri, üreticilerin yatırımlarını başka ülkelere kaydırmalarıyla birlikte işlerini kaybetmeye başlamışlardır. Hükümetler bu durumda konuya el atarak, işçilere zarar veren şirket uygulamalarını düzenleyebilecekken üreticilerin yatırımlarını ülkelerinde tutmaya öncelik vermişlerdir. Hareketin, neo-liberal küreselleşmeyi küresel bütünleşmenin kaçınılmaz bir sonucundan ziyade hükümet ve şirketlerin bir yarattığı olarak görmesi ve giyim endüstrisinin işçiler üzerindeki etkilerini azaltmasına yönelik girişimlerde bulunması gereklilik olmuştur (DeWinter 2000, s.103-104).

HAREKETİN KULLANDIĞI ÇEVİRİM İÇİ UYGULAMALAR

İnternet sınırlı bir bütçe ile hareket eden insan hakları gruplarına ve hükümet dışı örgütlere; düşük ücretle işçi çalıştıran atölyelere karşı mücadelelerinde bilgiyi yaymakta ve eylemlerini örgütlemekte büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Birinci ve üçüncü dünya ülkelerinden aktivistler şirket uygulamaları konusunda sahip oldukları eleştiriler ve kaygılar çerçevesinde hareket ederek koalisyonlar oluşturmaya yeni iletişim teknolojileri sayesinde yönelmeye başlamışlardır. Farklı kesimlerden gelen bu kaygılar ortak odak noktalarında İnternet sayesinde birleşmekte ve güçlü stratejiler geliştirilebilmektedir (Carty, 2010, s.134).

Öğrenciler bu hareketin içerisinde son derece önemli bir role sahiptir. İnternete olan erişimleri ve yoğun kullanıcılar olmaları kampanyalarda öncü bir pozisyona bürünmelerini sağlamaktadır. Son dönemlerde yapılan araştırmalar yeni medya aktivizmine bağlı olarak üniversite öğrencileri arasında politik katılımın arttığını göstermektedir (Carty, 2010, s.134).

Web siteleri, elektronik posta, elektronik posta listeleri, boykotlar, kültürel bozgunlar ve elektronik imza kampanyaları düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı hareketin sıklıkla kullandığı çevrim içi uygulamalar içerisinde yer almaktadır.

Web üzerinde aktivizmi destekleyen kimisi genel kimisi ise belirli bir konuya ya da şirkete odaklanmış olan siteler bulunmaktadır. Bunların içerisinde bazıları özellikle öğrencileri hedeflemekte ve çevrim içi aktivizmi kampüs temelli ya da ulusal düzeyde kampanyalar düzenlemek üzere örgütsel eğitsel teknoloji sağlayarak desteklemektedir. Bu web sitelerinin pek çoğunda büyük protestolar hazırlamak üzere sanal eğitim oturumları düzenlenmekte, bir ulusal hareketin yerel ayağını başlatmak üzere çevrim içi el kitapları, aktivizm kılavuzları, marşlar ve tartışma grupları için gerekli bilgi sağlanmaktadır (Carty 2010: 135). Örneğin İşçi Hakları İçin Kampanyanın (Campaign for Labor Rights-CLR) web sitesinde uluslararası eylem biçimleri konusunda eylem paketleri yer almaktadır. Bu eylem paketleri bilgilendirici verileri, örnek basın bildirimlerini, etkinlikleri destekleyici el broşürleri taslaklarını ve yerel topluluklardan gelen çokuluslu şirketlere karşı eylem raporlarını içermektedir (<http://afgj.org/campaign-for-labor-rights>).

Düşük Ücretle İşçi Çalıştıran İş Yerlerine Karşı Öğrenciler Birliği (United Students Against Sweatshops-USAS) düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı olan hareket içerisinde son yıllarda belki de en önemli role sahiptir. Bilgi paylaşımlarının ve stratejilerinin çoğunu elektronik ortamda gerçekleştirmektedir. Birliğin web sitesinde

aktivistler örgütlenmek için gerekli görülen el kitaplarına ulaşabilmektedirler. Bu örgütlenme araçları içerisinde kampüste bir kampanya örgütlenmesinin nasıl gerçekleştirileceği bilgisinden protesto marşlarına, örnek el ilanlarından, imza kampanyalarına, sivil itaatsizlik için planlardan, düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı eğitsel oturumlara ve üniversite temsilcilerinin elektronik posta bilgilerini de içeren listelere kadar çeşitlilikte bilgi yer almaktadır. Web sitesinde aktivistlerin okul tatil dönemlerinde sosyal değişim için yapabilecekleri konusunda öneriler, burslar, USAS konferanslarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Sitede düşük ücretle işçi çalıştıran atölyeler ve tüketim alışkanlıkları konusunda aktivist grupları ile alternatif medya kaynaklarına ilişkin yetmiş yakın bağlantıya yer verilmektedir. Ayrıca USAS'ın web sitesinde Amerika Birleşik Devletleri 'nde gerçekleştirilen giyim sektöründeki işçilerin haklarının savunulduğu eylemler, harekete destek vermek için yapılacak bağış ve gönüllü olarak yapılabilecekler kadar çeşitli bilgilere yer verilmektedir (<http://usas.org/>).

Düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı koalisyonun içerisinde yer alan Labour Behind The Label web sitesini düşük ücretle işçi çalıştıran endüstriye odaklı İnternet haber kanalına ve küresel ekonomide adalet için tartışan çevrim içi bir topluluğa dönüştürmek gayreti içerisinde (Carty, 2010, s. 137). Web sitesinde tüketicilere alacakları giysiler konusunda çeşitli bilgiler aktarılmaktadır. Ayrıca etik markalar önerilmekte, işçilerin haklarını iyileştirmek konusunda adım atan şirketlerden alış-veriş yapılması konusunda yönlendirmeler yapılmakta, ikinci el ürünlerin tüketimi konusunda dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin bilgilere yer verilmektedir (<http://www.labourbehindthelabel.org/campaigns/item/980> 2014).

Bilgi akışı düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı hareketin can damarıdır. Elektronik postalar ve bunların çok geniş kitlelere gönderilmesini sağlayan elektronik posta listeleri anlık bilgi aktarımını olanaklı kılmaları sayesinde öne çıkmaktadırlar. Elektronik postalar ile hareket uluslararası arenada dağınık halde bulunan aktivistleri saniyeler içerisinde birbirine bağlamaktadır. Fabrikalardaki çalışma koşulları, ücretler, giyim sektöründeki çalışanlara ilişkin grevler gönderilen elektronik postalar sayesinde farklı grupların arasında dolaşmaktadır. Yeni medyanın ortaya çıkardığı bu ortamda birbirlerine yeni iletişim teknolojileriyle bağlanmış olan aktivistler küresel sorunlara ilginin çekilmesi konusunda başarılı olabilmektedir. Bu sayede hızlı bir şekilde protesto örgütlemek olanaklı hale gelmiştir. Global Exchange'den Medea Benjamin e-postasının önemini "Şu anda eylem düzenlediğimiz her seferinde, bir e-mail gönderiyoruz ve yüz insan çıka geliyor. Sihir gibi. Bunu e-posta olmadan başaramazdık" sözleriyle ifade etmektedir (Bullert, 2010, s.403-404, <http://usas.org/>, 2014).

Düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı hareketin kullandığı çevrim içi uygulamalardan olan elektronik posta listeleri ile üye olan kişilere rahatlıkla ulaşabilmektedir. Bu sayede hareketin içerisinde yer alan aktivistler, ilgi duyan kişiler ve giyim sektöründeki çalışanlar kendilerini ilgilendiren gelişmelerden haberdar olmaktadır. Harekete destek veren web sitelerinde yaygın olarak kullanılan e-posta listelerine e-posta adresi girilerek kolaylıkla üye olunabilmektedir. Örneğin Kukdong grevi, İnternetin düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı hareket tarafından başarılı bir şekilde kullanılmasına örnektir. Kore kökenli Kukdong isimli fabrika Meksika'nın Puebla şehrinde 2001'in Ocak ayında faaliyete geçmiştir. Fabrikadaki kötü çalışma koşullarına karşı sekiz yüzün üzerinde işçi üç gün grev yapmıştır. Polisin sert müdahalesiyle işçilerin arasında yaralananlar olmuştur. Grevin sonunda işçiler işlerine döndüklerinde tehditlerle karşılaşmışlar bir kısmı ise tekrar işe alınmamıştır. Puebla'da olan olaylara ilişkin gelişmelere günlük olarak USAS'ın web sitesinde verilmiştir. Ayrıca USAS aktivistlerin değişen durumlara ilişkin anlık olarak yanıt verebilmeleri, gerçek zamanda destek olabilmeleri ve istismları kayıt etmek üzere bölgeye takipçi gönderilmesi için Kukdong isimli elektronik posta listesi düzenlemiştir. Farklı ülkelerden Nike çalışanları bu liste üzerinden birbirlerine grevlerinde destek mesajları göndermişlerdir. (Carty, 2010, s.137).

Düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı hareketin çevrim içi ve dışı kullandığı taktiklerden bir tanesi de boykotlardır. Web siteleri ve elektronik posta ile duyurulan boykotlar büyük markaların kararlarını etkilemekte hala moda bir yöntem olup sosyal adalet durumları konusunda protesto çağrılarıdır. Uluslararası şirketlere karşı yürütülen boykotların listesi son derece kabarıktır. Nike da çalışanlarına karşı şirket sorumluluğu taşıması ve ürünlerini üreten taşeron firmalardaki çalışma koşulları nedeniyle bu listedeki şirketlerden biridir. Tüketicilerin düzenledikleri boykotlar son yıllarda büyük bir artış göstermiştir. Batılı ülkelerde bu türde yapılan boykotlar 1974 yılına göre sayılarını dörde katlamıştır. Bireyler tüketim toplumunda kendilerini politik olarak ifade edebilmek için boykot etme yolunu seçmektedir. Ancak belirtilmesi gereken önemli bir nokta da aktivistlerin boykotları amaçlarına ulaşmakta kullanırken tereddüt etmeleridir. Çünkü boykotlar şirketlerin operasyonlarını başka ülkelere kaydırarak işçilerin işlerini kaybetmelerine neden olabilmektedir (Micheletti ve Stolle, 2008, s.751).

Hareket büyük şirketlerin marka imajlarına karşı olan hassasiyetlerini kültür bozunun renkli, yaratıcı, eğlenceli ve oyuncu yönlerini de işin içine katarak çevrim içi uygulamalarında değerlendirmektedir. Kültür bozunuyla hareket, bilinçliliğin artırılması ve günümüzün tüketim toplumunda değer değişimini amaçlamaktadır. Düşük

ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı hareketin kültür bozgunu kullanımına güzel bir örnek Nike E-posta Değişimi 2001 verilebilir. Nike web sitesinde ürünlerini kişiselleştirme olanağı tanımaktadır. Massachusetts Institute of Technology (MIT)'de öğrenci olan Jonah Peretti şirketi, üzerinde “sweatshop” yazan ayakkabı sipariş ederek küresel tedarikçilerinde var olan çalışma koşullarını ortaya seren bir tartışmanın içerisine çekmiştir. Şirket tüketicilerine seçme özgürlüğü tanımakla birlikte Peretti'nin bu siparişini kelimenin uygunsuz olduğu gerekçesiyle reddetmiştir. Peretti Nike ile olan elektronik yazışmalarını arkadaşlarına göndermiş onlar da bunu diğerlerine göndermiştir. Bu e-posta yaklaşık olarak 11,4 milyon insana ulaşmıştır. Bu kültür bozgunu düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı hareketi destekleyen web sitelerinde (Clean Clothes Campaign, Global Exchange, CorpWatch ve Campaign for Labor Rights gibi) hala yer almaktadır. Peretti'nin başlattığı bu e-posta değiş tokuşu birbirine benzer insanları yakınlaştırarak sanal bir topluluk yaratmıştır. Tüketiciler bu şekilde üretim ve tüketim arasında bağlantı kurarak düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerleri problemi konusunda sorumluluk üstlenmeye hazır olduklarını ortaya koymuşlardır (Micheletti ve Stolle, 2008, s.762).

Düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı olan hareketin web sitelerinde dikkat çekilmek istenen konularda sıklıkla kullanılan çevrim içi uygulamalardan birinin de imza kampanyaları olduğu görülmektedir. Bu imza kampanyalarında siyasi temsilcilerin ve şirket yöneticilerinin dikkatleri giyim endüstrisindeki işçilerin çalışma koşullarına çekilmeye çalışılmaktadır. Web sitesini ziyaret edenler harekete geç gibi linkler altında e-posta adreslerini girerek bu imza kampanyalarına kolaylıkla katılabilmektedirler. Örneğin Clean Clothes Campaign'ın web sitesinde giyim sektöründe çalışanlara geçinmelerine yetecek bir ücret ödenmesi konusunda imza kampanyası düzenlenmektedir. Bu elektronik imza kampanyasında katılımcının bulunduğu ülkeyi ve şehri seçmesi, adını ve elektronik posta adresini girmesi gerekmektedir. Bunlar tamamlandıktan sonra gönder butonuna basıldığında katılımcı “Giysimi diken kadın ve erkeklerin ailelerini doyurmak, kiralarını ödemek ve iyi bir yaşam sürdürmek için yeterli para kazanmalarını istiyorum. Geçinmeye yetecek ücret tüm dünyada tüm insanlar için bir hak. Geçinmeye yetecek ücretin tüm giyim sektöründe çalışanlara ödenmesi için zamanın geldiğini söylüyorum” metnini giyim sektöründeki şirketlere, bu şirketlerin ağırlıklı olarak faaliyet gösterdikleri ülkelerin hükümetlerine ve Avrupa hükümetlerine iletmek üzere göndermektedir (<http://www.cleanclothes.org/livingwage/living-wage>, 2014).

Hareket aktivistlerin kurduğu web sitelerinden, gönderdiği elektronik postalardan, oluşturduğu elektronik posta liste ağlarından, örgütlediği boykotlar, kültürel bozgunlar ve elektronik imza kampanyaları gibi çevrim içi uygulamalardan yararlanarak savunduğu fikirleri daha geniş kitlelere yaymaya çalışmaktadır. Çevrim içi uygulamalar sayesinde daha geniş kitlelere daha hızlı bir şekilde istenen mesajın iletilmesi olanaklı hale gelmektedir. Hareketin gerek bu çevrim içi gerekse de kullandığı diğer taktikler ile giyim endüstrisi üzerinde oluşturmaya çalıştığı baskının sonuçlarına da kısaca değinmekte yarar var.

HAREKETİN ENDÜSTRİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Kamunun ilgisini konuya çeken birkaç eylem 1990'ların ortasında düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı olan harekete bir canlılık getirmiştir. GAP'in 1995 yılında El Salvador'daki örgütlenmeye kalkan işçilerini işten atmakla tehdit eden bir tedarikçi kullandığı ortaya çıkmıştır. Aynı yıl, El Monte California'da Macy's ve Filen's gibi dev perakendecilere giysi üreten bir giyim fabrikasının yetmiş bir Taylandlı göçmeni dikenli tellerin ardında neredeyse esir tutarak, haftada 1,60 dolarlık saatlik ücretle ortalama seksen dört saat çalışmaya zorladığı bir baskınla açığa çıkartılmıştır (DeWinter, 2000, s.106).

Bu ortaya çıkan skandallardan zarar gören ancak hükümet dışı örgütler ve düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı hareket tarafından ortaya konulan kodları kabul etmekte isteksiz olan giyim üreticileri kendi kodlarını oluşturmuşlardır. Nike, Reebok, Wal-Mart, K-Mart, GAP ve Levi's (1991 yılında kod kabul eden ilk giyim üreticisidir) gibi sayısız üretici, tedarikçilerinin üretim koşullarını düzenleyen kodlara sahiptir. Kendilerinin olmayan üretim yerlerindeki çalışma koşullarını düzenlemeye gönüllü olmak giyim şirketlerinde önemli bir değişime işaret etmektedir. Örneğin Nike'da, şirket sorumluluğuna ilişkin ve Reebok'da insan hakları için bir başkan bulunmaktadır (DeWinter, 2000, s.106).

Birleşik Devletler hükümeti 1996 yılında işyerlerindeki koşulları küresel ölçekte düzenlemek açısından gönüllüleri destekleme yönünde adım atmıştır. Clinton yönetiminin serbest ticaret gündeminin medyada yer alan skandallardan zarar görme endişesi, hükümeti giyim ve ayakkabı endüstrileri için hissedarlarca kabul edilebilir kodlar geliştirmek için harekete geçirmiştir. Beyaz Saray Giyim Sanayi Ortaklığı (The White House Apparel Industry Partnership) Liz Caliborne, Reebok ve Nike gibi büyük üreticiler ile insan ve işçi hakları gruplarından Uluslararası İşçi Hakları Fonu (The International Labor Rights Fund), Şirket Sorumluluğu Üzerine İnançlararası Merkez (The Interfaith Center on Corporate Responsibility-ICCR), Needle Trade Sendikası'ndan temsilciler (Union of Needletrades), Endüstri ve Tekstil Çalışanları (Industrial and Textile Employees-UNITE) ve emek

örgütleri federasyonu olan AFL-CIO'yu bir araya getirmiştir. Bunlar davranış ve izleme ilkelerinin kodunu geliştirerek, uygulanmasını bağımsız olarak denetleyecek kuruluşları akredite etmek üzere Adil Emek Birliğini (The Fair Labor Association-FLA) oluşturmuşlardır (DeWinter, 2000, s.107).

Hükümetin araya girmesi ve hükümet dışı örgütlerin çabalarıyla işyerlerindeki koşulların düzenlenmesi açısından atılan adımlar sonucunda gerek kodlar geliştirilmiş gerekse de bunların uygulanması konusunda çeşitli düzenlemelere gidilmiştir. Yaşanan bu gelişmeler düşük ücretle çalışan işçilerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi açısından son derece önemlidir.

Harrison ve Scorse'un (2006) düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı olan kampanyaların Endenozya'daki etkilerini ele alan çalışmasında, bu türdeki girişimlerin ücretlerin iyileştirilmesi yönünde önemli bir etkisinin olduğu ortaya konulmuştur. Düşük ücretle işçi çalıştırılmasına yönelik aktivizmin tekstil, ayakkabı ve giyim endüstrilerinde istihdamda olumsuz bir etkisinin olmadığını da ortaya koymuşlardır. Ücretlerde iyileştirme olması ve çalışan sayısında bir değişiklik olmaması, bu yönde gerçekleştirilen aktivizmin fabrikalardaki işçiler üzerinde olumlu bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Harrison ve Scorse'un araştırmalarında odaklandıkları 1990-1996 yılları arasında işçi ücretlerindeki artışa rağmen pazardaki tekstil, ayakkabı ve giyim ürünlerine yönelik talepteki artış ile yabancı ve ihracat firmalarında çalışan sayısında artış gözlenmiştir. Ancak araştırmacılar çalışmalarının göreceli olarak kısa bir zaman dilimini kapsamasından ötürü bu kazanımların geçici olabileceğini de vurgulamaktadır. Yabancı şirketlerden Nike'nin üretimi Güneydoğu Asya'da Çin, Vietnam ve Kamboçya gibi düşük ücretli işçilerin istihdam edildiği ülkelere kaydırmaya başladığı belirtilmektedir (2006, s.17).

1990'lı yıllarda düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı olan hareket gelişmekte olan ülkelerdeki işçilerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve ücretlerinde bir artışa gidilebilmesi için çabalarını arttırmışlardır. Örneğin Endonezya, bu türdeki iş yerlerinde ürünlerini üreten markalardan Nike, Reebok ve Adidas gibi markalara ev sahipliği yapması nedeniyle aktivistlerin ana hedeflerinden birisi haline gelmiştir (Harrison ve Scorse, 2006, s.16).

Düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı olan hareket tüketicileri şirketlerin üzerinde baskı kurmak amacıyla yönlendirebilmektedir. Giyim perakendecileri ve üreticileri medyada çıkabilecek kötü haberlere karşı marka imajlarının zarar görme riskinden ötürü son derece hassastırlar. Yaratıkları marka imajında kurumsal nitelikleri üründen çok "karakter", "değerler", "bilinç", ve "ruh" ile ilişkilendirmektedirler. İçlerinden bazıları da kendilerini sosyal sorumluluk sahibi olarak tanımlamaktadır. Markalaştırmakta başarılı olan ve kendileriyle ilgili belirli bir itibar yaratmış olan şirketler ürünleri ve kötü koşullardaki atölyeler arasında kurulacak olan bağlantının açığa çıkarılmasına ilişkin daha hassastırlar. Klein'in ifade ettiği gibi, "Eğer markalar kültürümüz ve kimliklerimizle gerçekten girift ise yanlış yaptıkları zaman kar yapmaya çalışan bir şirketin kabahati olarak affedilemezler. Bu markalarla iç içe yaşayan insanlar, onların yanlışlarından ötürü kendilerini suçlu hissedecekler ve bu durumla doğrudan bağlantı kuracaklardır". Bu durum harekete bir başka çıkış noktası vermektedir. Hareket bilinçlendirme kampanyaları düzenleyerek, şirket imajlarını ve logolarını işçi haklarının ihlaline karşı mesajlarını yayabilmek için bozguna uğratmaktadır (DeWinter, 2000, s.108-109).

Giyim sektöründeki şirketlerin düşük ücretle işçi çalıştıran hareketin eylemlerine karşı hassas olmalarının arkasında yatan nedenlerden birisi marka imajlarını korumaksa diğeri de borsada hisse senetlerinin bu türde eylemlerden etkilenmesidir. Firmaların tedarikçilerinin çalışma koşullarının tüketicilerine karşı açığa çıkarılması hisse senetlerinde düşüş yaşanmasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra şirketler bu koşulların iyileştirilmesi için kodların geliştirilmesi tarzında adım attıklarında hisse senetleri de bundan olumlu etkilenmektedir (Rock, 2003, s.23).

Düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı hareketin çabaları ve basında işçilerin çalışma koşullarına ilişkin çıkan haberler etkilerini göstermiştir. Giyim şirketleri yabancı tedarikçilerinin yerel çalışma yasalarına uygun hareket etmelerini sağlamak konusunda sorumluluk almak için daha fazla çaba harcamaktadırlar. Ayrıca, şirketler üretim yaptıkları toplumların genel refahını yaptıkları eylemlerle etkilemelerinin sorumluluğunu giderek kabul etmeye başlamışlardır. Düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı olan hareket başarılı bir şekilde üretim zincirinin hangi kısımlarının giyim perakendecileri ve marka üreticilerinin denetimine gireceği konusunda daha geniş bir anlayışı benimsetme konusunda başarılı olmuştur. Şirketler kendilerine ait olmayan yerlerdeki üretim koşullarını düzenlemenin görevlerinin bir parçası olduğunu giderek artan bir şekilde benimsemişlerdir. Aktivistlerden gelen baskıyla Nike, JanSport ve Gear for Sports gibi şirketler, daha önce ticari sır olarak sakladıkları fabrikalarının yerlerini açıklamışlardır. Bu bilgi, hareketin aktörleri için taşeron atölyelerinde neler olup bittiğinin takibini kolaylaştırmıştır (DeWinter, 2000, s.113).

SONUÇ

Düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı olan hareket şirketlerin hassas olan marka imajlarını Güneydeki üretim yerlerindeki koşullarla doğrudan bağ kurarak tehdit etmenin yolunu açmıştır. Hareket, tedarikçilerde var olan çalışma koşullarının tasvirini kampanyalarının meşruiyeti için görsel onay olarak kullanmaktadır. Aşırı uzun çalışma saatleri, güvenli olmayan çalışma koşulları, örgütlenmeye karşı kısıtlamalar, fiziksel ve psikolojik taciz çalışma ortamlarında yaygın olarak gözlemlenen özelliklerdendir.

Düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı hareket çalışanların emekleri üzerindeki ihlallere karşı kamusal bilincin artırılması konusunda önemli bir başarı elde etmiştir. Hareket “sweatshop” (düşük ücretle işçi çalıştıran iş yeri) kelimesini kullanıma sokmuştur. Özellikle Birleşik Devletler’de ulusal dergiler, televizyon haberleri ve hatta yerel gazetelerde ve diğer basın raporlarında bu türde iş yerleri ele alınmaktadır (Micheletti ve Stolle, 2008, s.756).

Hareket yürüttüğü kampanyalarda çevrim içi uygulamalardan destek de alarak şirketlerin uygulamalarını yaygın bir kesime duyurmaya çalışmıştır. Çokuluslu şirketlere karşı yürüttüğü kampanyalar sayesinde bu şirketlerin adlarının kötü çalışma koşullarıyla bağlantılandığı makaleler üretilmiştir. Tanınmış markaların ürünlerinin üretildiği yerlerin bağımsız bir şekilde denetlenmesine izin vermesi için düzenlenen imza milyonlarca kişi katılmıştır. Ayrıca dünyanın farklı yerlerinde yüzlerce çevrimdışı protesto gösterileri düzenlenmiştir.

Çalışanların içerisinde buldukları koşulların iyileştirilmesi için yeni iletişim teknolojilerinin sunduğu olanaklardan yararlanan hareket bilgi akışını sağlamakta web sitelerinden, elektronik postalardan ve bunların dağıtımında e-posta listelerinden sıklıkla yararlanmaktadır. Şirketlerin ürünlerinin üretildiği fabrikalardaki çalışma koşullarının gerçekleriyle markalar arasında kurmaya çalıştıkları bağlantı şirket imajını zedelediğinden etkileyiciliği yüksektir.

Çevrim içi uygulamalar düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı harekete amaçlarına dikkat çekmek için uygun bir ortam sağlamaktadır. Sürdürdükleri kampanyalar ve boykotları daha geniş bir kesime duyurmanın yanı sıra bu etkinliklerine ilişkin detaylı bir şekilde bilgi sağlayabilmektedirler. Sıklıkla kullandıkları uygulamalardan olan çevrim içi imza kampanyalarını yürüterek yüksek bir katılımcı sayısına ulaşabilmektedirler. Kültürel bozgun tarzında etkinlikler ile şirketlerin mesajlarını dönüştürmekte, içeriğiyle oynamakta, farklı bağlamlara yerleştirmekte ve tüketicileri tüketim alışkanlıklarını yeniden düşünmek yönünde teşvik etmektedirler.

Düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı hareketin, hükümetlerin yasal düzenlemede bulunma girişimlerinin ve çeşitli hükümet dışı örgütlerin çabaları sonucunda şirketler ürünlerinin üretildiği yerlerdeki çalışma koşullarının düzenlenmesi konusunda sorumluluk almayı kabul etmişlerdir. Kodların, çalışanların haklarını ve çevreyi gözeten uygulamaların geliştirilmesi gözlemlenen olumlu adımlardandır.

Hareketin kullandığı çevrim içi uygulamalar genel olarak ifade edilecek olunursa şirket uygulamalarına ilişkin farkındalığı arttırmıştır. Konuyla ilgili tartışmaları gündeme daha sık taşıyarak tüketim toplumunun problematik olan doğasının yeniden gözden geçirilmesine tüketicileri yönlendirmiştir. Düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerindeki çalışanların şartlarının iyileştirilmesi için olumlu yönde adımlar atılmaktadır. Bu kazanımlar yetersiz olmakla birlikte hareket daha köklü adımlar atılabilmesi için şirketlerin ve hükümetlerin uygulamaları üzerinde baskı unsuru olmaya devam etmektedir.

Kaynakça

- Alliance for Global Justice, Campaign for Labor Rights, <http://afgj.org/campaign-for-labor-rights>, erişim tarihi: 10.02.2014.
- Bowden, R. (2004). *Globalization: The Impact on our Lives*, Chicago: Raintree.
- Brecher J, Costello T ve Smith B (2000) *Globalization From Below: The Power of Solidarity*. Cambridge, Mass.: South End Press.
- Bullert, B. J. (2010). *Progerssive Public Relations, Sweatshops, and the Net*, *Political Communication*, 17:4, 403-407.
- Carty, V. (2010). *Technology and Counter-hegemonic Movements: The case of Nike Corporation*, *Social Movement Studies: Journal of Social, Cultural and Political Protest*, 1:2, *Agust*, 129-146.
- Clair, R. P. (2012). *Rhetorical Ingenuity in the New Global Realities: A Case of the Anti-Sweatshop Movement*, *K.B Journal*, Volume 8, Issue 1, *Spring Special Issue*, 1-12.
- Clean Clothes Campaing, <http://www.cleanclothes.org>, erişim tarihi: 14.02.2014.
- Connor Tim (2004) *Time to Scale Up Cooperation? Trade Unions, NGOs, and the International Anti-Sweatshop Movement*, *Development in Practice*, 14:1-2, 61-70.

- Derber C (2002) *People Before Profit: The New Globalization in the Age of Terror, Big Money, And Economic Crisis*. New York: St. Martin's Press.
- DeWinter R (2000) *The Anti-Sweatshop Movement: Constructing Corporate Moral Agency in the Global Apparel Industry*, *Ethics & International Affairs*, Volume 15, No: 2, 99-115.
- Featherstone L ve United Students Against Sweatshops (2002) *Students Against Sweatshops*, London, New York: Verso.
- Harrison A and Jason S (2006) *Improving the Conditions of Workers? Minimum Wage Legislation and Anti-Sweatshop Activism*, *California Management Review*, Vol 48, No: 2, 144-160.
- Kec M E and Sikkink K (1998) *Activists Beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics*, London: Cornell University Press,.
- Klein N (2002) *What Is This Movement?*, M Prokosch, , L Raymond and United for a Fair Economy (eds), *The Global Activist's Manual: Local Ways to Change The World*, Thunder's Mouth Press/Nation Books, New York, pp. 280-310.
- Korten D C. (2001) *When Corporations Rule the World*. San Francisco, Berrett-Koehler Publishers; Bloomfield, Conn.: Kumarian Press, California.
- Labour Behind The Label, <http://www.labourbehindthelabel.org/campaigns/item/980>, erişim tarihi: 13.02.2014.
- Micheletti M ve Stolle D (2008) *Fashioning Social Justice Through Political Consumerism, Capitalism, And The Internet*, *Cultural Studies*, 22: 5, September, 749-769.
- National Mob Against Sweatshops (2002) *Ain't I a Mother?! Ain't I a Worker?! Ain't I a Woman?!*, M Prokosch, , L Raymond and United for a Fair Economy (eds), *The Global Activist's Manual: Local Ways to Change The World*, Thunder's Mouth Press/Nation Books, New York, pp. 110-124.
- Rock M (2003) *Public Disclosure of the sweatshop practices of American Multinational Garment/Shoe Makers/Retailers: Impacts on Their Stock Prices, Competition and Change*, Volume 7, Issue 1, 23-38.
- Ross A (2004) *Low Pay, High Profile: The Global Push For Fair Labor*, New York: New Press.
- Sanbrano A (2002) *Immigrants and the Globalization Movement*, M Prokosch, , L Raymond and United for a Fair Economy (eds), *The Global Activist's Manual: Local Ways to Change The World*, New York: Thunder's Mouth Press/Nation Books, , pp. 50-63.
- United Students Against Sweatshops, <http://usas.org/>, erişim tarihi: 13.02.2014.